

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

GOD. XXXI.

LISTOPAD 1935.

BROJ 10.

UMBERTO GIROMETTA:

SPLIT

ŠPILJSKI NALAZI U SREDNJOJ DALMACIJI¹

Kopnena i otočka Dalmacija sastoji se u pretežnom dijelu od dobro uslojenih vapnenaca (rudistni vapnenac) gornjokredne starosti. Ti se vapnenci odlikuju velikom poroznošću i mnoštvom puščica, zbog čega su vode kišnice i snježnice mogile da tijekom debelih vjekova (naročito za diluvijuma) razviju na njima i u njima svu onu raskošnu množinu karakterističnih oblika, koji su svojstveni svim vapnenačkim oblastima. Ti oblici stoje u vanredno uskoj međusobnoj vezi, a kao cjelina stvaraju t. zv. fenomen krša.

Uz veliku oskudicu vode na površini a veliko naprotiv obilje vode pod površinom okarakterisana je Dalmacija, kao čisto krška oblast, raznolikim vrtačama, suhim zatvorenim dotično poluzatvorenim dolinama, prostranim krškim poljima te brojnim jamama i pećinama.

Između spomenutih krških oblika, koji se u Dalmaciji javljaju, značajni su toliko za turizam koliko i za znanost njeni podzemni šupljii oblici, njene pećine i jame. Njih imade u Dalmaciji ne samo na stotine već i na hiljade, tako da bi doista čitava falanga speleologa imala za više godina pune ruke posla da ih svestrano istraži.²⁾ Takva bi istraživanja dala doista zanimljivih rezultata ne samo na području morfologije i geneze pećina i jama, već i na polju krške hidrologije, a ne bi dambome zaostala ni zanimljiva otkrića na polju zoopaleontologije pa i prehistorije čovjeka.

U jama a naročito pak u pećinama nađu se naime često fragmenti kostura životinja i ljudi a podjednako i predmeti (oruđa, oružja, lonaca), koje su tadanji ljudi izradivali i rabili. Dok su stanoviti koštani fragmenti, dotično predmeti bili u neke pećine ili jame unešeni (od vode, zvjeradi ili ljudi), dотle pretežni dio njihov

¹⁾ Objekti, spomenuti u ovoj radnji, nalaze se u kolekcijama »Gradskog Prirodoslovnog Muzeja« u Splitu.

²⁾ Vidi: U. Girometta, »Jame i pećine srednje Dalmacije«. »Glasnik Geografskog Društva« u Beogradu, svezak 9.

potjeće od životinja dotično od ljudi, koji su takve pećine rabili u davna vremena za svoje stanovanje. Najomiljelije takve pećine bile su najčešće one, čiji su otvori bili orijentirani prema jugu, a podzemne nutrine bile relativno suhe. Blizina guste šume (divljač) i vîr-vode (dotično vode kapnice u samoj pećini) igrale su pri tomu važnu ulogu.

Takvih pećina, koje su odgovarale konforu tadanjeg čovjeka, ima u Dalmaciji priličan broj, zbog čega je više no sigurno, da je u njima zakopana mnoga tajna iz daleke prošlosti naše Dalmacije.

*

Koliko je meni poznato, vrlo se je malo osoba dosada bavilo istraživanjem dalmatinskih pećina u tome smjeru. Vrijedni časnovi spomena su jedino Dr. Bučić i učitelj I. Novak, koji su pred pedesetak godina bili istražili neke pećine na otoku Hvaru i našli vanredno zanimljivog zoopaleontološkog materijala iz diluvijalne i postdiluvijalne dobi, a podjednako i iz preistorije čovjeka. Ovdje ondje kušali su i drugi da u tom smjeru istražuju neke pećine i pristupačnije jame u Dalmaciji, ali su to bila sve samo pokusna kopanja, koja su dala, uza svu dobru volju i požrtvovnost istraživača, samo skromne rezultate. Njima se, naglašujem odmah, nema zato ništa pripisati u grijeh, jer su radili pojedinačno, pretežno bez potrebite spreme i opreme, a što je najvažnije i bez ikakve pomoći sa strane vlasti, bez koje se ne mogu zamišljati racionalna i uspješna istraživanja u tome smjeru, jer su ista uvijek skopčana sa priličnim izdacima, koje pojedinac ne može da snosi.

Potonjoj grupi istraživača pripadam i ja, zbog čega molim čitaoca da rezultate moga rada i nastojanja na tom inače vanredno zanimljivom polju dolično ocijeni.

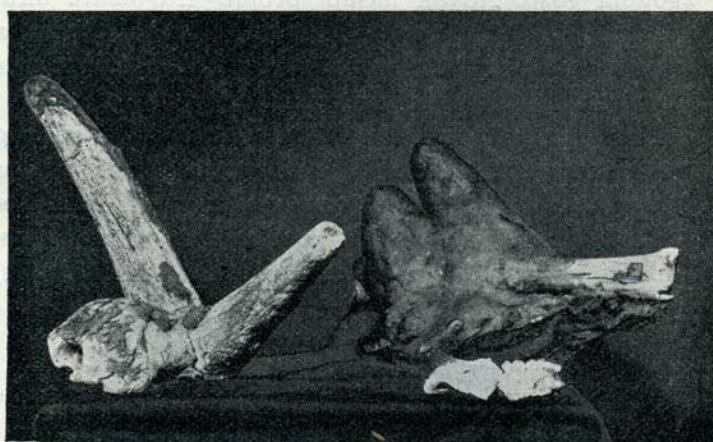
Prije nego li započnem opisivanjem pojedinih špiljskih nalaza, napomenuti mi je još, da se moj rad, u svojstvu speleologa, kretao pretežno u proučavanju morfologije, geneze i hidrologije podzemnog krša. Samo kad bi mi prilike i džep dozvoljavali, vršio bih također u nekim pećinama i jamama i pokusna kopanja.

Evo rezultata toga rada:

I. Pećina kod Dvogrla leži u Osoji planini (općina Klis) i to baš na njenom sjevernom pristranku, od prilike 1 km udaljena sa sjevera od »Kuline«, ruševine stare turske kule. Pećina se otvara na rubu ljevkaste vrtače oknastim otvorom, koji vodi u veoma nisko i usko podzemno korito. Korito lagano slazi i završuje u dužini od 10 m malom svedenom podzemnom šupljinom. U toj sam šupljini našao nekoliko ženskih i dječjih kostura. Kosturi bijahu na okupu, naslonjeni na pobočne stijene podzemne šupljine.

Lubanje su recentnoga (sadašnjeg) doba. Indeksi su im 82.5 do 83.5; dakle izraziti brahikefali. Kosturi potječe po svoj prilici iz doba turskih provala na kliški teritorij. Za jedne takove provale (po svoj prilici u XV vijeku) mora da su se žene i djeca kojeg obližnjeg naselja od straha pred Turcima tu zaklonila. Kako su pak tim krajem Turci bili zagospodovali (pad Klisa g. 1537.), voljahu eto jadni bjegunci i smrt u pećini, nego pasti živi u ruke Turčinu. U nedostatku vremena nijesam kopao glinovito tlo pećinske šupljine. Nije isključeno, da bi se kopanjem moglo naći uresnih predmeta.

II. Pećina Pisana Stina otvara se na južnom pristrandniku Crnoga Kruga (općina Donja Kaštela) pod samim planin-

Sl. 1. Pećina Pisana Stina: lijevo lubanja vrste *Capra ibex*, desno femur vrste *Ursus priscus* obrastao sigom, dolje fragmenat čeljusti vrste *Ursus priscus*.

skim grebenom. Oknasti otvor pećine, vjerovatno sekundarnog postanka, vodi u veoma strmo i sklisko podzemno korito, koje u dužini od 10 m prelazi u 8 m duboku kotlinu. Iz ove opet vodi uzak prolaz u najdublji dio pećine, koji ima karakter raspucalog škripta. Cjelokupna dubina pećine (zapravo jame!) iznosi 17 m. Za silaz su potrebite čelične ljestve.

U ovu su se pećinu bili prije mene spustili neki seljaci iz Donjih Kaštela pod vodstvom g. Jakova Perišića i tom zgodom našli na dnu gore spomenute kotline nekoliko fragmenata kostura vrsta *Capra ibex* i *Ursus priscus*. Pri kopanjima pak, koje sam izvršio u kotlini, uspjelo mi je također sabrati daljnje fragmente kostura spomenutih diluvijalnih životinja, a k tomu i par lubanja vrste *Hyaena crocuta var. spelaea* zvijeri, koja je naročito u diluvijumu bila u našim planinskim krajevima

veoma rasprostranjena. U najdubljem pak dijelu pećine našao sam lijevi femur vrste *Ursus priscus*, nad kojim je nastao krasan dvostruki stalagmit (Sl. 1.) a pod njim, u glini, fragmenat čeljusti iste zvijeri. U gornjem dijelu pećine vršio sam također nekoliko pokušnih kopanja, ali bez rezultata.

III. Grabčeva Pećina na otoku Hvaru leži s jugozapada Huma. Oknasti otvor orientiran je prema S i vodi kroz kratku kosu cijev u široku podzemnu šupljinu polueliptičkog prereza. Diaklaza joj brazdi od NNO—SSW i mjeri u dužini 35 m. Visina podzemne šupljine iznaša oko 5 m.

Prva pokušna kopanja u ovoj pećini datiraju već od unatrag pedesetak godina, a bila su izvršena po gosp. Ivanu Novaku. Tom je zgodom gosp. Novak našao brojne fragmente diluvijalnih i postdiluvijalnih životinja kao: *Capra ibex*; *Ovis aries*; *Sus sp.*; *Bos brachyceros* i t. d., uz neke koštane fragmente čovječjeg kostura (?), te crepotinu zemljano posuđa.

Pričodom mojih pohoda i istraživanja, koja su slijedila g. 1920. i 1921., mogao sam ustanoviti, da je čitavo prividno pećinsko tlo bilo prikrito stalaktitskim slojem debljine od 5—10 cm. Pod ovim slojem, a u istočnom dijelu pećine, izvršio sam dva pokušna kopanja do dubine od neka 2 m, pri čemu mi se pokazao slijedeći reljef:

I. 3—5 cm špiljske ilovače;

II. 8—10 cm stalaktitskog sloja;

III. 8 cm kulturnog sloja crnkasto-sive boje sa mnogo pepela i ugljena te sa fragmentima zemljano posuda i kostiju vrsta *Ovis aries*, *Bos brachyceros* i *Sus sp.*, k tomu velika množina školjaka roda *Trochus* i *Patella*;

IV. 10 cm sterilnog sloja, pretežno crvenice;

V. 12 cm crnkastog kulturnog sloja sa manje crepotina nego li u III., ali sa daleko više koštanih fragmenata. *Trochus* i *Patella* još uvijek u velikom broju. U ovom sam sloju našao dvije koštane igle;

VI. 20 cm sterilnog sloja;

VII. 15—20 cm pretežno crnkastog kulturnog sloja sa prilično rijetkim crepotinama. U ovom sam sloju našao batvo iz diabaza i kremeni nož. (Slika 2.) Životinske kosti su već i u ovom sloju pretežno ispržene i pripadaju isključivo postdiluvijalnoj fauni;

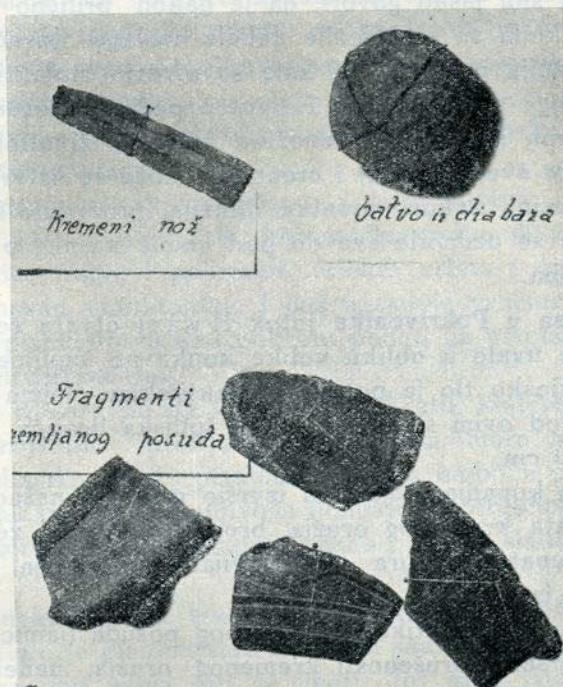
VIII. 30—35 cm bijelkasto-vapnenastog sloja sa koštanim fragmentima diluvijalnih životinja i to: *Capra ibex*, *Sus scrofa pallustris* i *Bos spelaeus* (?).

U ovom sloju nema traga crepotinama, pepelu ni ugljenu;

IX. 40—50 cm sterilnog sloja sastavljenog pretežno od špiljske ilovače, koja dopire sve do stanca kamenja, na kojem se zapažaju jaki znakovi vodene erozije.

Genetički se mora smatrati Grabčeva pećina kao eroziona pećina. Prva se faza njenoga razvoja mora prenijeti u početak diluvija. Kroz diluvij, sve do pod njegov konac, proticao je kroz pećinu prilično jaki potok, koji je izvirao na današnji joj oknasti otvor. Pod konac diluvija mora da je potok prorovao sebi niže korito i izvirao desetak metara na niže (južnije) od današnjega otvora, tako da je pećina postala suha. Od tога je doba započelo taloženje špiljske ilovače u pećini.

Za prvog početka tog taloženja, a to je bilo pod konac diluvija, zaklanjale su se u pećini stanovite diluvijalne životinje kao:

Sl. 2. Grabčeva Pećina: u gornjem polju kremeni nož i batvo iz diabaza, u donjem fragmenti zemljjanog posuda.

Capra ibex; Sus scrofa pallustris i Bos spelaeus(?). Istom nakon što se je u pećini taložio preko 100 cm debeli sloj ilovače, javlja se prvi (najstariji) kulturni sloj i to bez ikakvih koštanih fragmenata čisto diluvijalnih životinja, već naprotiv samo postdiluvijalnih kao: *Ovis sp.; Sus scrofa; Bos brachyceros*. Očiti je to znak, da se čovjek u pećini nastanio istom za postdiluvija. Premda su crepotine zemljjanog posuda u tome najstarijem sloju sastavljene od lošeg materijala i slabo ispečene te bez ikakve ornamentike, ipak prisutnost brušenog kre-

menog oružja očituje, da se tu radi o neolitskoj kulturi. To inače potvrđuju crepotine zemljanog posuđa gornjih kulturnih slojeva, koje su prilično bogato ornamentirane polumjesečastim naktima utisnutim vrškom prsta ili nokta, te brojnim jamicama i vrpčastim nakitima (vidi sl. 2), značajnima za srednju perijodu neolitikuma.

Prema izloženom profilu javljaju se u Grabčevoj pećini tri kulturna sloja međusobno odijeljena sterilnim slojevima. Očiti je to znak, da je pećina bila na prekide nastavana. Nad najmlađim pak kulturnim slojem javlja se stalaktitski sloj debljine od 8—10 cm. Taj nam sloj jasno govori, da je nakon prilično dugih suhih perioda, za kojih su se taložile debele naslage ilovače, nastupila ponovno vlažnija perioda, za koje se stvorio stalaktitski sloj. Sa stvaranjem toga sloja prestaje i život u pećini. Uzveši u obzir debljinu kulturnih slojeva te množinu pepela, životinjskih kostiju (koje su skoro sve ispržene) i crepotina može se ustvrditi, da su u Grabčevoj pećini, nakon svršetka diluvija, proživjele brojne generacije i ondje se uzdržale sve do pod konac kasnog prehisto-rijskog doba.

IV. Pećina u Pokriveniku (otok Hvar) otvara se na desnom rtu istoimene uvale u obliku velike konkavne šupljine sa ovalnim otvorom. Pećinsko tlo je pokrito stalaktitskim slojem debljine od 10—15 cm. Pod ovim se slojem javlja špiljska ilovača, na mjestima duboka do 50 cm.

Prigodom kopanja, koja sam izvršio g. 1923., našao sam nekoliko fragmenata kremenog oružja, brojnih crepotina zemljanog posuđa i fragmenata kostura postdiluvijalnih životinja. Sve nađene kosti bile su ispržene.

Sudeći po ornamentikama zemljanog posuđa (jamice i žljebovi) i prilično savršenoj brušenosti kremenog oružja, nađeni predmeti pripadaju srednjoj, dotično završnoj periodi neolitika. Pri kopanju nijesam našao ljudskih kostiju.

V. Kraljeva Pećina (Mosor planina) otvara se impozantnim otvorom (Sl. 3) na podnožju sjevernog pristranka Debelog Brda, udaljena od ceste, koja vodi u Dugopolje, oko 1 km prema jugu i to u neposrednoj blizini zaselka Balić. Genetički posmatrana, mora se spomenuta pećina smatrati kao davno napušteni ponor, kojemu se prednji dio stropoštavanjem urušio. Pećinski podanak je prilično strm i prikrit je ruševinskim materijalom. U istočnom podanku pećine je omanji ponor, koji nakon nekoliko metara slijepo završuje. Tu je i najveća dubina pećine, koja iznosi 40 m.

(Svršit će se.)

NEKOLIKO RAZMATRANJA O PLANINARSTVU*

U broju 10.—12. prošlogodišnjeg »Hrvatskog Planinara« izašao je članak g. Dušana Krivokapića »Razmatranja o planinarskoj strasti«. U tom neobično zanimljivom članku pisac je iznio čitav niz problema, koji već odavno upravo vape za opširnom i temeljitom diskusijom. Nadao sam se, da će ta diskusija već u narednim brojevima započeti, no tko zna za što, prošlo je evo već i više nego pola godine, a da se na naprijed spomenuti članak nije osvrnuo baš nitko. Ta šutnja međutim nikako ne znači, da je sve ono, što je pisac ustvrdio u svome članku tačno, a još manje da se svi planinari sa takovim rezoniranjem slažu. Iznijet ću zato povodom spomenutoga članka samo nekoliko razmatranja s obzirom na tvrdnje, koje je postavio pisac.

Danas postoji čitav niz pokreta i čisto etičkih i intelektualnih i vjerskih i vjersko-političkih, koji među svojim glavnim zadacima redovno ističu odgoj i podizanje etičkih vrlina i kvaliteta svojih članova odnosno sumišljenika. I baš u zadnje vrijeme sve se češće pokušava i planinarstvu kao pokretu podati uz estetski još i etički, čisto odukativni zadatak.

Sasvim je naravno da u svakom pokretu, koji se ne bazira na nekim materijalnim i profiterškim osnovima, mora biti dosta pa i mnogo idealizma, no baš planinarstvo nam najbolje pokazuje, kako je mali korak od tog razumljivoga donekle i potrebnog idealizma do sasvim nepotrebne, a ja bi dapače rekao i štetne, sladunjave i naivne romantičke.

Naših nekoliko (na sreću samo nekoliko) planinarskih teoretičara pokušalo je planinarstvu dati onu sadržinu, koju planinarstvo, bar kod nas, niti nema niti će imati. Još prije tridesetak godina planinarstvo je bilo više jedna neobična pasija nego šport ili pokret tek malog broja ljudi i to, što je vrlo važno, samo intelektualaca, koji su u planinarstvu gledali najprije strogo prirodoznanstveni, a

* Iako se u mnogome ne slažemo sa mišljenjem g. dra. Pražića, ipak rado donašamo ovaj interesantan članak u želji da se otvori diskusija o ovome aktuelnom pitanju. Pridržajemo pravo da u jednome od slijedećih brojeva donešemo svoje mišljenje o planinarskom pokretu, čije se značenje, važnost i ciljevi uistinu ne slažu s »izletništvom«, koje je kod većine naših članova samo puka razonoda i zabava. To je ono što tvrdi i D. Krivokapić. Karakterizirati planinarstvo prema našem »izletništvu« (koje, hvala Bogu, nije uvijek jedino) smatramo potpuno neispravnim: ono što nije kod nas još razvijeno, treba potaknuti na razvoj. Našem planinarstvu treba dati izražaj, smisao. Pogrešno je, ako sve niveliрамо i bacamo u jedan koš, zadovoljni s prosječnim. *Uredništvo*.

onda dobrom dijelom i nacionalno-politički cilj i zadatak. Međutim već prvih godina poslije rata, a naročito zadnjih desetak godina planinarstvo se je proširilo u srednjem staležu, kod ljudi, koji su imali i imaju vrlo malo i razumijevanja, a dosta malo i interesa za onakav studij prirodnih nauka, kako ga to inauguriра planinarstvu pisac gore spomenutog članka. Doduše bilo je slučajeva, da se planinarstvu i u zadnje vrijeme kušalo dati neki politički smisao i pozadinu, no naravno u više ili manje uvijenoj formi, kao što je to najbolji primjer bio neko vrijeme sa jednim dijelom austrijskih »Naturfreunde«, a našlo bi se još i drugih primjera, no to su iznimke. Na svaki način planinarstvo se je kod nas od svojih prvih početaka pa do danas znatno promjenilo. Nacionalni momenat danas igra sasvim drugu i kud i kamo sporedniju ulogu, nego što ju je igrao prije pedesetak godina, a vanredno brojčano povećanje planinara povelo je za sobom nužnu posljedicu, da su danas planinari tipa Pilara, Šlosera, Vukotinovića i sličnih s jedne strane, a g. Dušana Krivokapića s druge strane, pogotovo, iznimke, da su ti planinari danas u poredbu prema ostalima u takovoj manjini, da se ni u kojem slučaju ne može i ne smije planinarska ideologija formirati i podešavati prema toj manjini.

No prije nego što izložim razmatranja o planinarstvu, koja su potpuno protivna razmatranjima g. D. Krivokapića, podvrćiću samo letimičnoj analizi nekoliko stavova iz »Razmatranja o planinarskoj strasti« g. D. Krivokapića.

Pisac već na slijedećoj stranici kaže doslovno ovo: »Neki žalosni ljudi — mogao bih da navedem dugačak niz imena, cijelo društvo — nemilosrdno i bez trunke ikakovog osjećanja gaze po planini. Za njih je planina samo jedna prljava i zapuštena dvornica, u kojoj se i žvače i loče, i preziva i povraća u isto vrijeme, i u kojoj se ne mora voditi računa ni o kakovim idealima čovječanstva. Takove ljude, posunovraćenoga razuma i razrokih očiju, treba žigosati.«

Bez obzira na malo odviše mladenačko bujan i svakako nezgodan riječnik ovih redaka mi ćemo lako ustanoviti, da svake lijepe nedjelje i blagdana po našim i okolnim i udaljenijim planinama provode dan mnogo stotina pa i hiljada planinara, koji vrlo ugodno, veselo i bezbrižno provedu dan. Oni i jedu i piju, ali niti »loču« niti »preživaju« niti »povraćaju« niti, a to je najglavnije, misle o kakovim »idealima čovječanstva«, pa ipak ti ljudi niti su »žalosni« niti su »posunovraćenog razuma«. Svi su ti ljudi potpuno normalni i sredeni članovi ljudskoga društva, koji znaju osjetiti ljepotu prirode, a zato baš i idu u prirodu, no tu ljepotu oni nipošto ne osjećaju na ovako egzaltirano patetičan način, nego obično, jednostavno, svakidašnje i nemametljivo. Oni tu osjećaju i kod toga

ih baš ni malo ne smeta i da jedu i da se zabavljaju i da misle ali ne na ideale čovječanstva, nego ili na svoje svakidašnje male i sitne brige ili na događaje usko vezane na svoj život ili bar na svoje poglede na život. Svaki planinar kroz tjedan radi svoj posao i zanimanje, često i vrlo teško i zamorno, a često i nezadovoljno. Nedjeljni izlet je za njega u prvom redu duševni a često i tjelesni odmor spojen sa sad više sad manje intenzivnim estetskim osjećanjem. Ono međutim, što traži g. D. Krivokapić od pravog planinara, prije svega zahtjeva sasvim naročito i svakako malo čudno razvijenu inteligenciju, bez obzira na to da bi onakovo estetsko proživljavanje prirode, izuzimajući opasnost neiskrenosti i patetike, značilo za pojedinca duševno maltretiranje a ne odmor.

No i čitav članak ispunjen je takovim formulacijama, za koje mogu mirne duše kazati, da je sreća što vrijede po svoj prilici samo za pisca i za još po kojeg čovjeka (možda bi bolje bilo kazati, mlađića) njegove duševne konstelacije.

Pisac prije svega stalno operira s tim da čovjek odilazi u planinu s a m. On s a m luta, uspinje se, uživa, osjeća čitav niz vrlo komplikovanih i egzotičnih estetskih i etičkih senzacija i sve to samo za vrijeme uspinjanja na pojedine vrhove, dok na samim planinskim vrhovima »u s a m l j e n i č o v j e k n i š t a n e m i s l i«. Ostavljujući po strani vanredno eklatantan i lijep psihoanalitički smisao ovakove formulacije, o čemu će biti kasnije nešto više govora, sada bih istakao samo jedno: Prije svega danas planinar po pravilu i sa vrlo rijetkim iznimkama ide u planine u sad većem sad manjem d r u š t v u, vrlo često mješanom t. j. i u muškom i u ž e n s k o m društvu. Pisac naprijed spomenutog članka kaže, da je obišao mnoge bregove i planine. No onda je sasvim sigurno i vidio, ne ono, što on zagovara, usamljeno tumaranje samo radi kontempliranja, nego veće ili manje grupe planinara, a ako i ne grupe onda parove planinara i to po pravilu muškarca i ženu. Pa i oni, koji, tko zna zašto, krenu sami u planine, vrlo rado će se pridružiti kojem zgodnom društvu, tako da su onakovi potpuno usamljeni pojedinci, ti koji ignoriraju običnog planinara, običnog čovjeka, barem koliko je meni poznato u planinama i na izletima vrlo rijetki.

Način međutim, na koji pisac analizira ljubav prema prirodi, respektive prema planinama, način, na koji on pravi razliku između ljubavi prema prirodi i ljubavi prema ljudima je takav, da to prije svega u opće i ne spada u jedan planinarski časopis, a osim toga teško da bi i spadalo u koji čisto lirsko-literarni list, bez obzira na to da u tim redovima ima i takovih misli, koje mu ne će ni najdobra bronamerniji i najuviđavniji planinar odobriti. Evo zašto. Pisac

završavajući analiziranje ljubavi prema planini u poredbi prema običnoj ljudskoj, nestalnoj i prevrtljivoj ljubavi kaže: »Nikada nas planina ne će iznevjeriti, ne će nam nanijeti svirepog bola, ne ćemo se jamačno u njoj razočarati«. Međutim svaki od nas sasvim običnih i svakodnevnih planinara zna vrlo dobro, da planine i to ne samo Alpe nego i sve naše inače pitome planine znadu zadati a i kadikad i te kako zadadu planinaru, koji je u nju došao da uživa i odmara se, bola pa i svirepoga bola.

Da je način, na koji je pisac pokušao riješiti problem estetskih i etičkih osnova planinarstva kao pokreta, za planinarstvo kao kolektiv potpuno pogrešan, a ja bih rekao i naopak, upozorio bih još i one, koji poznaju malo tačnije psihanalitičku metodu i terminologiju, na drugu alineju sa 356. strane. To je vanredno instruktivan primjer za usamljeno planinarenje, ali ne za ono zdravo planinarenje, kako ga to shvaća i provodi pretežna većina današnjih planinara. Čovjek, koji je u stanju da u ciglih pola sata uzdahne od samog razdraganog čuvstva i ljubavi prema »planini« punih 12 puta, ne bi trebao osporavati planinarstvu čitav niz u ostalom dobrih i zdravih atributa, koje planinarstvo ima i imat će ih i nadalje bez obzira na ovakove tankočutne pojedince. Planinar je daleko od toga da na kraju svoje ture stane na vrh planine pa da uzdiše i plače, ne, to ne radi ni jedan planinar. Pravi planinar će na vrhu planine uživati svaki na svoj, njemu po intelektu dostupan način, no svi će oni biti sasvim sigurno vese i i razdragani pa će i pjevati i veseliti se, a kad bi se i našao netko, tko bi u takovom raspoloženju počeo najednom uzdisati, da o plakanju i ne govorim, sigurno bi kraj svojih drugova vrlo slabo prošao. No baš u toj činjenici izgleda da se i krije pravi psihološki smisao propagiranja ovakog asketskog, usamljenog tumaranja po planinama. Konstantno isticanje ljubavi prema planini, konstantno upotrebljavanje baš termina ljubavi, poređenje te ljubavi sa ljubavi prema ljudima i konačno isticanje velike prednosti prve prema drugoj u glavnom u jednom jedinom argumentu, u otsutnosti mogućnosti iznevjerjenja, sve su to i suviše jasni elementi najčistije sublimacije, a to je baš ono, čega u današnjem planinarstvu nema i ne treba ga baš zato, jer planinarstvo nije ono, a niti će postati ono, što bi htio i želio g. D. Krivokapić. Baš ovaj članak će našim psihanalitičarima, a eventualno i individualnim psiholozima vrlo dobro poslužiti u kreiranju sasvim novog elementa i termina, koji bi se mogao vrlo lijepo nazvati »Bijeg u planine« (bijeg naravno u psihanalitičkom smislu) bez obzira na simboliku planine u opće, a vrha napose.

Već samo analiziranje planinarske strasti, na način kako je to pisac učinio, teško će naći ma i indirektnе veze sa planinarstvom,

tim više jer u poređenju ljubavi prema planini i ljubavi prema ljudima jasno se može naslutiti prave razloge piščevom pomalo rezigniranom rezoniranju. Bez obzira na to da nam pisac nije tačno precizirao, što on zapravo misli pod pojmom strasti, i ako bi to bilo vrlo potrebno, on na koncu članka naglašava: i ako je planinarstvo strast, ipak nije »obična strast« i to zato, »što ima svoju patologiju, ali nema svoju terapiju, kao što je to mahom slučaj kod svih drugih strasti«. Takovo i suviše nejasno formuliranje ima za posljedicu to, da mi se nehotice nameće slijedeća misao: Planinarstvo ima svoju patologiju (ceteris paribus naravno), no toj patologiji ima i te kako lijeka. Ostale strasti, u koliko se naravno slazemo u terminologiji, spadaju doduše u patologiju, no za njih nazalost u većini, gotovo po pravilu nem a l i j e k a.

To bi bilo samo nekoliko sasvim letimičnih primjedaba na članak g. D. Krivokapića, nabačenih samo sa jednom svrhom, da počažu način, kako bi se tek trebalo — već i zato da se predusretne ovakovo i tome slično izobličavanje planinarstva kao pokreta — rasčistiti i po mogućnosti tačno formulirati ciljeve i granice pravog planinarstva. Svaki planinar ima pravo da misli o planinarstvu i o tome piše kako on hoće, no ne smije se dogoditi da ciljevi i granice planinarstva, koje mu je postavio i odredio g. D. Krivokapić, ostanu bez prigovora i da bar čutke postanu ideologijom tolikih hiljada planinara, koji svakim svojim korakom i gestom pokazuju baš protivno.

DUŠAN JAKŠIĆ :

ZAGREB

PO BUGARSKIM PLANINAMA

(Svršetak)

Papazgjol (2230 m) i Džengal (2735 m)

3. IX. osvanuo je oblačan: niske magle vukle su se dolinom. Bili smo uvjereni, da će nam i taj dan propasti. Ipak smo oko 8 $\frac{1}{2}$ s. krenuli bez cilja uz dolinu, koja odavde do svog početka nosi ime Valjavića. Za sat i po laganog hoda stigli smo do mjesta Tiacite (2150 m), zvanog tako zbog posve mirnog toka inače nestošne Valjaviške rijeke. Vrijeme se nije pogoršavalo, pa smo krenuli dalje i prošli Dolnoto i Golemototo jezero. Pred nama se ukaza jedan od najljepših vrhova Pirina, Džengal sa svojim razdrtim grebenom. Penjući se prema sedlu između Džengala i Malikija Mangr-tepe-a izgubili smo stazu pa smo se verali između kamennih blokova, po kojima smo se već izvježbali u hodanju. Ispod

nas je ostalo Gornoto jezero. Do sedla trebali smo dalnji sat, a sa sedla do Papazgjola nepuni sat.

Tako smo se iznenada i bez programa našli na jednom od najvećih i najljepših jezera Bugarske. U južnom dijelu jezera nalazi se mali otočić. Papazgjolski cirk okružen je vrhovima: Mangr-Tep (2680 m), Sivri-Tep, Džano, Kralev Dvor (2660 m), Momin Dvor (2730 m) i Džengal (2735 m). Na časove pokazivalo se sunce; vjetar je uzgibao površinu jezera, tako da su maleni talasi zapluskivali obalu. Dugo smo prosjedili na obali jezera i šu-

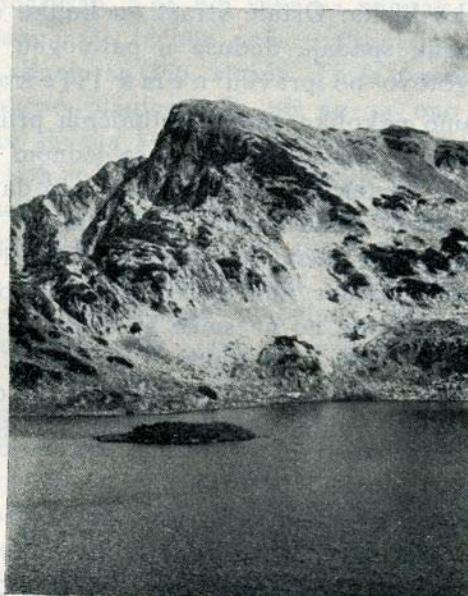

Foto: D. Jakšić

Papazgjol sa Sivri-Tepe

teći slušali akorde gorske tišine. Bez sumnje je ovo jedan od najdivnijih kutića, koje sam našao putujući Evropom.

Želja me je vukla na Džengal. Nismo ponijeli sobom ni uže ni penjačice, pa sam zato predložio, da se uspnemo na sedlo između Mominog Dvora i Džengala, a odanle na vrh. Drugovi su se s tim složili i mi smo uz jezero krenuli pod jugo-istočnom stijenom Džengala prema spomenutom sedlu. Međutim kada smo se sve više približavali stijeni Džengala, koju smo počeli detaljnije ogledavati, počeli smo pomicljati, ne bi li se ona dala proći i bez penjačica. Počeli smo stoga s penjanjem u pravcu samog vrha. No uskoro smo uvidjeli, koliko je neozbiljno krenuti u stijenu neopremljen. Donjim dijelom išlo je dosta lako, međutim, kada smo započeli uspon kroz

jedan vrlo strmi žlijeb s neznatnim i sumnjivim hватовима, видили smo, da bez osiguranja tuda ne ćemo moći natrag, jer popusti li jedan hvat, čovjek se ne bi tako brzo zaustavio. Nastavak uspona obećavao je još veća iznenadenja. Međutim nije bilo kud: morali smo naprijed. U teškoj poziciji svlačim okovanke i u čarapama mučno izlazim desno iz žlijeba, jer ga je zatvorio previsni kamen. Dobacujem Bogdanu svoj remen, na kojeg je onda privezao svoj i Fricikin pa je na njih pričvrstio oba para okovanki, a ja sam ih povukao do sebe. Onda je Fricika pošla za mnom, držeći sa jednom rukom kraj remena, tako da je imala iluziju nekakvog osiguranja. Iza nje se uspeo i Bogdan. Vidio sam, da nas ono najgore tek čeka. Stajali smo na uzanom prostoru između dva paralelna žlijeba. Susjedni je bio znatno dublji s glatkim odsjećenim stranama. Jedina mogućnost za nastavak uspona bila je vrlo uska, prema strmini nagnuta polica, koja je vodila iznad desnog žlijeba pod jednim previsom. U čarapama pošao sam tuda do mjesta gdje je polica odlomljena. Pod previsom, koji se skoro svršavao, našao sam nekoliko skromnih hvatova, pomoću kojih sam ga se riješio. Trebalo je proći još samo nekoliko metara ravno gore, a onda je izgledalo da će biti već lakše. Da smo imali uže, ja bih jednostavno produžio do sigurnog mjesta, a moji bi se drugovi, osiguravani, s lakoćom uspeli za mnom. No ovako je mjesto tehnike užeta zauzela tehnika nužde. Teško bi bilo opisati sve one nemoguće položaje, u kojima smo se međusobno pomagali, suprotno svim regulama penjačke tehnike. Svaki momenat sam očekivao, da će koji od nas sletiti niz stijenu. Konačno smo ipak sretno prošli i taj dio, te se našli na grebenu, kojim smo se onda dohvatali i samog vrha Džengala. Od jezera trebali smo dovdje $2\frac{1}{2}$ sata. Komentirajući naš uspon, koji je mogao i zlo svršiti, prosjedili smo neko vrijeme na vrhu i odmarali se. Bilo je još uvjiek oblačno, ali smo zato imali dobar razgled na okolišne vrhove i jezera pod nama.

Spustili smo se prema sedlu između Mominog Dvora i Džengala, a kasnije smo udarili pravo nizbrdo gombajući se kroz neizbjježne granitne blokove i tako došli do Gornotog jezera. Poslije smo izašli na stazu, kojom smo hodali prije podne i njome već u mrak stigli do hiže Demjanice.

Todorin vrh (2755 m) — Hiža B'nderica (1810 m)

Drugo jutro spremili smo se na odlazak do hiže B'nderice. Usput smo htjeli da se uspnemo na Todorin vrh. Kako nas konj s tovarom ne bi tuda mogao slijediti, krenuo je Atanas s njim niz Demjanicu i putem, koji veže obe doline, u hižu B'ndericu. U

pratnji Ikonomova krenuli smo uzbrdo kroz šumu odmah iza kuće i uspeli se na poljanu Vasilak i produžili do Ribnotog ezera (2110 m), jednog od najljepših pirinskih jezera. Ovamo dolaze članovi banskog klona B. T. S. svake godine u velikom broju na svoj tradicionalni izlet, pa znadu ostati i po više dana logorovati okolo jezera. Prolazimo i mimo drugoga jezera (2230 m), kod kojeg zakrećemo desno uzbrdo i stižemo na široku terasu kod Todorinite ezera (2500 m). Tu smo našli velike kupove leda, što je ostao od tuče, koja je dan prije padala po visinama. Slijedio je zadnji dio uspona bez staze na vrh, kamo smo stigli točno u 12 sati. Od kuće trebali smo $2\frac{1}{2}$ sata.

Zbog svog centralnog položaja i zbog toga što je od glavnog grebena pomaknut jako na sjever, pruža se sa Todorinog vrha jedan od najljepših vidika na Pirinu. A kako je osim toga i lako pristupačan, to je najposjećeniji vrh Pirina. Zapadna strana strmo se ruši u dolinu Bnderice, iznad koje su se užvisila dva mramorna gorostasa El-Tep i Kutele. Vrijeme je bilo oblačno i duvao je hladan sjevernjak. Počeo je da nalijeće i snijeg. Navlačimo vunene rukavice i nakon obligatnog fotografiranja žurimo se nizbrdo. Od Todorinite ezera skrećemo desno prema sedlu ispod vrha Premkata (2530 m). Tu smo nešto založili i onda se toplo i srdačno oprostili od dragog nam Ikonomova, koji je krenuo kući.

Spuštamo se u dolinu Bnderice nešto stazom, a najviše bez nje. Tu i tamo našli smo i osamljene markacije. Na lijevo nam ostaju Dlgo i Malkoto ezero (2300 m) i veliko Ribno ezero (2200 m). Na poljani Ravnako (2060 m) doživjeli smo vrlo neugodnu navalu pasa, koji su kao bijesni jurnuli na nas.

Nakon našeg uzmaka i obrane kamenjem, kojim smo ih obasuli, psi su se u neredu povukli. Upotrijebili smo priliku, da se čim dalje od njih odmaknemo i tako smo došli van njihovog rajona, jer nas više nisu proganjali, već su samo iz daljine lajali. Teškom smo se mukom probili kroz klekovicu i sišli daleko od stada opet na put u dnu doline pa smo nešto prije šest sati stigli na hižu Bndericu. Tu smo našli četiri planinara, koje su već prije ti isti psi jurili. Jedan od njih strašno se je čudio našoj nespretnosti, jer, veli, ima u takvom slučaju siguran izlaz: treba jednostavno sjesti i dok sjediš, pas ne će na tebe! Ostali su mu to odobravali. A kada sam ih zatekao pitanjem, koliko bi vremena prema tom receptu mi trebali za put od Ravnaka do h. Bnderice, zgledali su se i prasnuli u smijeh.

Ova je kuća ranije služila za sušenje češera crne mure, a kasnije se preuredila za noćenje planinara. Imala samo zajedničke ležaje. Leži na visini od 1810 m. Upoznali smo se s učiteljem Koevom iz Banskog

i s dvije učiteljice. Bio je tu još jedan učitelj, oduševljeni stamboliskijevac. Večer je bila posvećena domaćim pjesmama.

El-Tepe (2920 m) i Kutelo (2910 m)

5. IX. u 7 i $\frac{1}{2}$ sati krenuli smo na našu posljednju turu u Bugarskoj, na El-Tepe i Kutelo. Nedaleko od kuće upozorili su nas na najdeblje stablo u Pirinu t. zv. »Bajkušavata mura«, koja imade obim od 8 metara.

Za nama su pošli oficiri vojno-geografskog instituta koji vrše mjerena. Nepuna pola sata hodali smo uz r. B'ndericu, istim putem, kojim smo prolazili jučer. Iza toga smo okrenuli desno uzbrdo. Sada nas je vodio Atanas, koji je već nekoliko puta bio na vrhu. Staza nas vodi u cik-caku od prilike jedan sat, a onda je gubimo i uspijemo se u pravcu vrha po travom obrasлом pobočju. Stižemo grupu bugarskih turista, koji su loše opremljeni i hodaju u običnim cipelama, pa se po oštroti travi svaki čas po koji posklizne. Za dva sata stigli smo na rub Kazana. Vrlo krušljiva stijena El-Tepe ruši se gotovo okomito u Kazan. Na momente se magla razišla, pa smo viđeli vrh Kutela. Dalje smo se uspinjali po samom rubu Kazana, a kasnije smo se malo odalečili i po krušljivom terenu stigli na vrh El-Tepe. Za uspon smo trebali oko $3\frac{1}{2}$ sata. Cijeli je uspon lagan, i ako vodi priličnim strminama. Mogao bi se prispodobiti usponu na Stol u Karavankama. Dobrim je dijelom bez izgradene staze.

El-Tepe je drugi vrh po veličini na Balkanu. Triangulacioni znak bio je pun snijega. Odatle nam se pružio krasan vidik na daleku Rilu i Rodope, nadalje na Razloško polje i na vrhove Pirina, kojima smo posljednjih dana prolazili. Susjedni Kutelo i greben prema Dautovom vrhu bio je u magli.

Oprostili smo se s bugarskim planinarima, koji su iza nas stigli na vrh, i počeli smo se spuščati na sedlo između El-Tepe i Kutela u glavnom grebenu. Staza, usječena u stijenu, bila je zatrpana snijegom, pa smo morali vrlo oprezno silaziti, jer se stijena i ovdje vrlo strmo ruši u Kazan. Sa sedla uspinjali smo se bez staze na vrh Kutela, kamo smo stigli za sat i četvrt (od vrha El-Tepe). Pogled je bio gotovo isti kao i sa El-Tepe, jedino što se je magla na mahove dizala, pa smo mogli vidjeti mali dio grebena prema Dautovom vrhu. U programu smo imali prelaz grebenom do Dautovog vrha i silaz u Bansko. Atanas je trebao da se vrati na h. B'ndericu i da s konjem ode niz dolinu u Bansko, gdje bi se drugog dana sastali. Međutim se vrijeme pogoršalo, pa smo zato, i ako teška srca, odlučili da se svi skupa spustimo natrag na kuću. Bilo je vrlo hladno, pa smo se žurili nizbrdo. Sa vrha El-Tepe javljali su nam se vojnici, koji su međutim

stigli na vrh, ispod kojeg su mislili da zanoće, kako su nam bili pričali. Sa Kutela silazili smo opet bez staze. Tek negdje iza polovine puta našli smo stazu, koja nas je kroz klekovicu upravo orijaških dimenzija dovela u rijetku šumu mure, koja nas je pratila sve do kuće, kamo smo stigli iza 6 sati na večer. Za cijeli silaz sa Kutela trebali smo 2 sata.

Večer je prošla opet uz pjesmu i veselo raspoloženje. U zajedničkoj sobi plamsala je vatra u kaminu. Nama je to bila posljednja noć u bugarskim planinama, pa nam san nikako nije silazio na oči. Želili smo da ta noć dugo potraje, kako bi naš povratak što više zavukli.

Osvanuo je divan i vedar dan. Odlučio sam, da se sam uspnem na Kutelo i prođem do Dautova g vrha i da na večer siđem u Bansko. Međutim su me drugovi molili da taj posljednji dan u bugarskim planinama sprovedemo zajedno, pa sam na to konačno i pristao. Vodili smo beskonačne razgovore s našim znancima, fotografirali i kupali se u ledenoj Bnderici. Poslije podne oprostili smo se srdačno sa svima i krenuli niz dolinu put Banskog, kamo smo stigli za 3 i pol sata. Rastanak s Atanasom bio nam je težak. Za ono nekoliko dana zbližili smo se mnogo i to najviše radi toga, što je sircе bez oca i majke a i bliže rodbine pa mora svoju mladost da provodi uz tuđu milost. Nekoliko krupnih suza skotrljalo mu se niz obuze, kada nam je uz stisak ruke govorio: »U dobar čas!«, a mi njemu »Do viždane!«

Noćili smo u hotelu »Pirin«. Drugo jutro spremili smo se na put za Sofiju. Ispratio nas je kmet općine Banske i kćerka Ikonomova, koja je na rastanku predala našoj drugarici krasnu kitu planinskog cvijeća. Do Gorne Džumaje putovali smo u otvorenim luksuznim kolima, pošto je autobus bio pun, a dalje preko Dupnice redovitim autobusom sve do Sofije. Put je trajao od 8 sati u jutro do blizu 6 sati na večer.

U Sofiji su nas dočekali funkcioniери S'juza i »Aleko Konstantinova«. Potonji su za tu večer priredili u našu čast banket kod »Battenberga« i alarmirali svoje članstvo. Međutim, ja sam morao žuriti na naš planinarski kongres u Skoplje i otpotovati još iste večeri, te sam im se toplo zahvalio na pažnji i molio ih da nas kod svih, koji budu na banketu (jer ga u posljednji momenat nisu mogli više otkazati), ispričaju. Na naš kongres spremalo se nekih 50—60 bugarskih planinara, ali nisu dobiti dozvolu za put, pa me je B. T. S. kao svog člana pismeno ovlastio da na kongresu zastupam bugarske planinare.

Ispraćeni od naših novih znanaca i planinarskih drugova mi smo večernjim brzim vozom krenuli sa Sofijske stanice put granice.

RISNJAK (1528 m)

Zapadno hrvatsko krško visočje obiluje mnogim vrhuncima iznad 1000 metara nadmorske visine, nad kojima vlada Veliki Risnjak sa 1528 m. Iako je vrh Bjelolasice za 10 m viši, to je ipak sklop Risnjaka mnogo interesantniji, ljepši i za planinarenje od većega značenja. Taj gorski vrhunac već jedno stoljeće privlači geologe, botaničare i planinare, pa je o njemu već mnogo napisano, on je već svestrano proučen. Znajući za njegovu planinarsku vrijednost, Hrvatsko planinarsko društvo sagradilo je 1932. g. na samom podnožju Velikoga Risnjaka, na visini od 1420 m, veliku i udobni dom, koji je otvoren kroz cijelu godinu. Time je pruženo planinarima i skijašima sklonište ljeti i zimi. Ta činjenica prisilila je i druge na suradnju: započeto je sa gradnjom novih udobnih staza i sa provadanjem markacije, tako da i početnici mogu vrlo lagano doći do glavice Risnjaka, bez vodiča i sa ma bilo koje strane. To dokazuje i porast posjetnika; g. 1932 od rujna do konca godine bilo je posjetnika 191, g. 1933 već 450, 1934 g. 765, a do Duhova ove godine 230 osoba, koji su se upisali u knjigu, dok ih bar ima još jednom toliki broj koji se uopće nisu upisivali. Na spavanju bilo je 1932: 56, 1933: 190, 1934: 208 i ove g. već 71 gost. Najveći broj posjetnika daje HrD Zagreb, onda Sušak, zatim Karlovac, Sisak, Bjelovar, Koprivnica, Split, Beograd, Petrovaradin, Petrinja, Velika Kikinda, Maribor, Ljubljana te inozemstvo: Beč i Rijeka i mnoga druga mjesta. Okolišni Gorani počeli su takodje često uspinjati se na taj svoj lijepi vrhunac, koji im u predvečernje satove prvi počinje za zalaza sunca da razastire svoju sjenu preko njihovih brda i dolina, polja i livada. Na same Duhove, prvoga dana, bilo je preko 200 osoba na glavici Velikoga Risnjaka, od kojih su jedni pošli na izvor Kupe, drugi preko Snježnika, Obruča i Fratra te Jelenja i Kamenjaka u Primorje, da se okupaju u moru.

Ti brojevi u porastu dokazuju, da će Risnjak u bližoj budućnosti biti jedno od najomiljelijih izletišta, pogotovo kada se novim putevima skrati njegova udaljenost, tako da uspon na Risnjak postaje zapravo samo ugodna šetnja. To vrijedi naročito, ako se uspon poduzima sa stanice Lokve (4 do 6 sati hodanja, dakako uvezvi u obzir duge odmore).

Taj put sa stanice Lokve vodi preko šumice Golubinjak, preko Lokvarskoga polja, selom Lokvama do konca Dvora, onda livadama uz potok Lokvarku do Srednjega Jarka (gostionica Velebit), dalje Lujzinskom cestom do povrh Zadružnoga Doma u Mrzloj vodici, gdje nova cesta skreće u Rečinu. Tim se putem kod trećega mosta pred pilanom Crnković skreće na lijevo i naskoro dolazi do izvora Mrzlice, gdje se uzima voda i počiva, da se dalje livadama dode do sutjeske Suhe Rečine i započne prvo uspinjanje kroz hladovinu bukove i jelove šume. (Mnogi zakreću preko livada planinskoga gospodarstva odmah iza kuća na desno, u pravcu Tisovca, što je pogrešno, jer treba da skrenu na lijevo prema markaciji.)

Nabroj smo na maloj šumskoj čistini, odakle opet zakrećemo te se držimo stalno desno uz markaciju i dolazimo pod Vilje. Odavde se odvaja put lijevo na cestu, koja ide za Platak, dok mi naskoro u desno dolazimo novom stazom na Medveda Vrata (1285 m), gdje je odmaralište prije nego se skrene put Maloga Risnjaka prema prosjekom i upravo sada dovršenom novom udobnom stazom po lijevoj strani Malog Risnjaka. Dok nam na desno ostaje ispred šume nevidljiva glavica M. Risnjaka, nademo se najednom iznad Vukotinovićeve Livade, odakle nam pogled pada na glavicu Velikoga Risnjaka i na kuću. Laganim silazom i malim usponom lijevim rubom spomenute

»livade« za nekoliko smo časaka pod okriljem i brigom obskrbnika g. Sroka. Nakon toploga čaja voljni smo da smješta učinimo »skok« na glavicu — 108 m vis. razlike — gdje je naš »napor« bogato naplaćen prekrasnim vidicima na sve strane: prema istoku pod nama je divni Gorski Kotar, na čijem se rubu koči Bjelolasica, pa dalje pravcem juga Bijeće Stijene, burni Bitoraj, Medvedak i — masiv Velebita, a onda naše dragو sinje Jadransko more sa svojim otocima, po kojemu plove brodovi i jedrenjaci. U završetku kruga padne nam pogled na Učku, Opatiju, Lovranu, Rijeku i one sitne male zaselke ispod Učke... i dalje prema zapadu na Fratar, Obruč, Snježnik (1506) i Veliki Snježnik, Julijske Alpe. Triglav — i oko pase, ne zna, gdje da pogled dulje zadrži. Satovi su vrlo kratki. Sunce šalje svoje zrake, lahor donaša miris šuma iz uvala, dolina i bregova Gorskoga Kotara, izmješanog sa zrakom, koji je ispunjen parama mora i pozdravima sa Učke i sa Snježnika...

U tim se časovima zaboravlja na dnevne brige, ne čuje se buka grada, čovjeka preuzimaju neopisiv dojmovi pod utiscima veličanstva božje Prirode... Nikada nas takvi osjećaji ne mogu snalaziti u nizinama, gdje nam je horizont skućen na razmak ulica grada! Oni koji prvi puta dolaze na glavicu Velikoga Risnjaka ostaju bez riječi, samo im čovjek čita u očima i na izrazu lica, da se u njihovim dušama bude misli o Vječnim Istinama: o Ljepoti i Ljubavi...

Osvježeni zrakom visina, mirisom šumskoga i poljskoga cvijeća, razblaženi žuborom potočića i pijevom ptičica vraćamo se na svoje dužnosti, u društvo, da neprestano gojimo želju, kako bi što prije opet »skočili na naš dragi Risnjak...«

Markacije su posvuda: bijela točka u crvenom krugu i dva poteza u pravcu. Ako niste sigurni, pitajte Gorane, rado će Vam dati upute. To će učiniti i oba klimatska povjerenstva: Lokve (općina) i Mrzlavodice (Zadružni Dom). Ne nosite ogromne i teške naprtnjače. U kući na Risnjaku jevtina je obskrba, u gostonama Lokava i Mrzlevodice dobit ćeće što Vam treba. Vodu uzmite u Lokvama na Dvor-skom izljevu, u Rečini na izvoru Mrzlice. Ako ste u grupama i želite skratiti pješačenje, javite povjerenstvu da Vam se pošalju kola, koja će vas dovesti do pod Osoj (skraćenje 12 kilometra). Javite da Vam se spremi doručak, objed ili večera u Mrzlovidici ili Lokvama. Ako želite, možete se okupati u parnom kupatilu u Dvoru (pred Lokvama).

Popularne cijene vlakova omogućuju nam da se odazovemo pozivu Risnjaka. Podijemo na dan-dva u naš divni Gorski Kotar! Jurica Vukonić — Lokve

IZLET NA STUPČANICU I DOBRU KUĆU

Osvanuo je dan ljepši nego smo se nadali. Vlak, koji je zahvaljujući ne znam čemu imao zakašnjenje, povezao nas je do Velikih Bastaia.

Na broju nas je dva muškarca i pet ženskih... Blaženi među ženama. Jedna od njih došla je tek s ekskurzije iz Zagorja i Slovenije. Puna je pričanja o krasotama, koje je vidjela. U tom pričanju zaboravljamo na polagano drndanje slavonskoga ekspresa i prije nego smo i mislili napuštamo vlak te krećemo kroz poljane osute cvijećem svih mogućih boja. U pravcu smo stare ruševine, negda slavnog grada Stupčanice. Put je odličan. Sve odiše životom: i onaj najmanji cvijetak kao i onaj gorostasni slavonski hrast puni su bujnoga života, da se duša opaja tom krasotom, a nezadovoljno srce uzdiše: »Ta zašto proljeće ima samo jedan svibanj?«

Stigli smo i na Stupčanicu. Prilično visoki podor Stupčanice stoji na briješu obraslom šumom. Naokolo se pružaju na sve strane upravo divni pogledi.

Stupčanica je vrlo stara. Nekada je bila svojina Tiboldovića-Svetačkih, Gorjanskih, a 1542. god. osvojiše je Turci. Danas je ona pusta ruševina, koju je zub vremena podgrizao dosta, a i ono malo što je ostalo, podliježe istom utjecaju. Svejedno omiljelo je izletište puno krasnih vidika.

Nauživajući se dovoljno prirode počeli smo spremati i ručak. Onako po slavonski... Luka i kruha uz šunku i prave slavonske kobase, Na žeravici cvrčali su za čas i ražnjići. Iza toga veselje, iskreno raspoloženje, slikanje...

Na jednom kamenu, što je ugrađen u samom gradu, стоји oličena markacija i velikim slovima ispisano HPD Daruvar. To je znak da je HPD Daruvar proširilo prilično svoj djelokrug, pa usput ne mogu, a da ne priznam Hrv. pl. društву u Daruvaru, koje je svojim požrtvovnim radom doprinijelo mnogo na ostvarenju planinarstva u Daruvaru. Hvala ide svima onima, koji su moralno i materijalno pomogli to društvo tako, da ono ima danas makar skromno, a ono ipak neko sklonište na Poganom Vrhу. No o tom drugom zgodom. Ali kad se uzme, da se je pred nekoliko godina mogao po tim planinama kretati samo onaj, koji ih je dobro poznavao, danas je to sve markirano i označeno pločicama s uputama, što omogućuje lagano kretanje planinara, a podiže svijest i volju za planinarenje kod onih, koji još nisu planinari.

Napokon ostavljamo Stupčanicu i preko Dujanove Kose nakon jednosatnog pješačenja kroz mladu šumu punu života stižemo na ruševine Dobre Kuće. Ta ruševina ima dugu i slavnu prošlost. U srednjem vijeku sam Daruvar nije bio nikakovo središte, važnu ulogu vršio je tada grad Dobra Kuća. Mijenjao je gospodare jedne za drugim (Pobliže pogledaj: Gjuro Šabó: Iz prošlosti Daruvara i okolice: Narodne starine, knj. XL), a sada stoji posve zapušten i razrušen. Uz pjesmu mladih ljudi spuštamo se zatim u ravnicu, gdje propošno preko kamenja teče Toplica. Nakon priličnog hoda i vrlo ugodnog preskakivanja preko Toplice stižemo u Daruvar.

Za mnom ostaju u sumraku te mile mi slavonske planine. Praštajući se na kratko vrijeme od njih molim ih, da me onda, kad se opet vratim njima, prime ovako veselo, s isto toliko života — jer ja ih iskreno volim...

Daruvar, u svibnju 1935.

Carotub Mirko, stud. šumarstva.

GRADNJA TOMISLAVOVOG DOMA H. P. D. NA SLJEMENU

Približavali smo se najvišem vrhu naše Medvednice. Put nas je vodio prema mjestu, kamo još planinari nisu običavali da idu, smjerom, kojim se upravljaju sve naše staze današnjeg Sl'emenia. Puteljak, što se odvaja od ceste, još nije dobro ni utrt nogama planinara, po njemu za sada najviše hodaju ljudi, što su zabavljeni poslom na vrhu... Već iz daljine čuju se udarci radnih majstora, a neumorni stroj za drobljenje kamena prekida jednolično i ustrajno šumski mir. Radi se, radi se punom snagom...

Tamo, gdje smo prije kratkog vremena prinosili Svevišnjem žrtvu zahvalnicu za brojne uspjehe našeg rada, tamo u šumskom zelenilu, skoro nevidljivo, niče veliki naš dom, Tomislavov dom, po veličini i rasporedu pravi grad. Ne dostaju svi planovi i crteži, slabici su svi opisi — predodžbu o veličini, ljepoti i o zgodnom položaju našeg novog doma možemo dobiti samo u promatranju njegovog rasta.

Uistinu se može čestitati svima onima, koji izabraše ovo prekrasno mjesto na vrhu Medvednice, a u neposrednoj blizini piramide. Prekrasni razgledi pružaju se na sve strane, a sunce obasjava naše djelo od ranog jutra do kasne večeri.

Ugodan vjetrić razblažuje zaparu, što se diže s južnih obronaka Zagrebačke gore. U svakoće doba godine biti ugodno sjediti na prostranoj terasi ili u staklom zatvorenoj blagovaonici i promatrati sve moguće igre prirode.

Još veća hvala i zasluga ide onim našim stručnjacima, koji se odlučiše za ovakovu gradnju, za ovaj raspored prostorija. To se istom sada dobro vidi. Bolje se rješenje nije moglo naći. O tome se može svatko uvjeriti, tko prođe danas još otvorenim prostorijama naše gradnje. Sve je prilagođeno potrebama, sve odgovara svojoj svrsi.

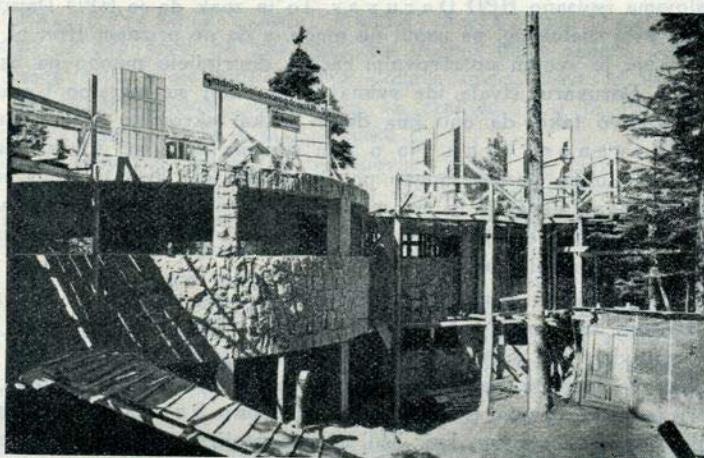

Foto: Lj. Griesbach

Gradnja Tomislavovog doma (snimljeno 1. IX. 1935.)

Danas je već podignut i krov, sav se rad odvija sada u zatvorenim prostorijama, pod krovom. Izraduju se detalji. Posao napreduje i kad snijeg padne, naši će skijaši već naći tamo ugodno zaklonište.

Uspjelo dovedena voda, postavljeni telefonski vod, stavljanje voda za električnu struju, sve to obećaje, da ćemo uskoro imati svakako najljepši i najzgodniji planinarski dom u hrvatskim krajevima, kojim ćemo moći da se ponosimo, jer smo ga podigli iz svojih sredstava, svojom snagom, a uza sve zapreke i smetnje.

F. K.

PROSLAVA 50-GODIŠNICE ŠVEDSKOG TURISTIČKOG DRUŠTVA

Dne 27. veljače o. g. proslavilo je švedsko turističko društvo svoj 50-godišnji jubileum u Uspali, gdje je društvo upravo prije 50 godina i utemeljeno. Grad je bio svečano okićen, a na proslavu je došao i sam prijestolonasljednik Gustav Adolf, koji je tom zgodom održao i oduševljeni i značajni govor. Ovaj je govor radio-stanica prenosila po čitavoj zemlji. Glavni svečani govor održao je predsjednik društva Artur Lindhagen, koji je u glavnim crtama prikazao razvoj društva u ovo 50 godina. Prvi poziv da se osnuje turističko društvo u Švedskoj izašao je u jednim novinama u Upsali pod konac g. 1884., a potpisali su ga docent Hj. Sjögren i student T. Teigräus. Tako je dne 27. veljače g. 1885. stvorenou Upsali društvo Svenska Turistföringen. To je bio početak društva. Prvi predsjednik bio je prof. barun A. E. Nordenskjöld — Stockholm.

kao odbornik kapetan G. Viktor B a l c k — Stockholm i mnogi odlični prijatelji prirode. Društvo se je pomalo stalo širiti po cijeloj Švedskoj, a već na godinu izašao je društveni almanah »Svenska Turistföreningens Arsskrift«. Godine 1887 preuzeo je pokroviteljstvo nad društvom kralj O s k a r II., te se je društvo preselilo u S t o c k h o l m, gdje mu je i danas sjedište. (Svenska Turistföreningen, Stockholm, 7).

Prve godine bilo je članova 74, no svake godine je broj sve više rastao. God. 1893 sudjelovalo je društvo već na svjetskoj izložbi u Chikagu te je izdalo svoje prve propagandističke brošure na engleskom jeziku, koje su se odsada stale izdavati na raznim jezicima s prekrasnim ilustracijama i sa svim mogućim uputama za putovanje i posjet Švedske. Uslijed toga je broj članova i inozemnih turista u Švedskoj znatno porastao. Te godine bilo je već 7.389 članova u cijeloj kraljevini. Kako su se željeznice sve više po sjeveru gradile, tako je rastao i broj turističkih stanica, skloništa i hotela, te zemljovidova i planova i za pješake i za bicikliste a kasnije i za automobile, i to koli za ljetnih toli i za zimskih sezona. Nakon smrti kralja Oskara II. preuzeo je pokroviteljstvo društva kralj G u s t a v V., koji mu je i danas još na čelu. God. 1910 održalo je društvo svoj 25-godišnji jubilej, kojom zgodom je dalo kovati posebnu srebrnu jubilarnu medalju, kojom je odlikovalo 30 svojih najodličnijih članova. Broj članova narastao je na 51.659.

Nakon 30 godina imalo je društvo 57.907 članova. Godine 1923 proslavilo je društvo velikim sjajem jubilarnu svečanost, jer je broj članova prekoračio 100.000. Kralj je odlikovao predsjednika velikom medaljom »Illis quorum meruere labores« te još neke zaslужne radnike počasnim kolajnama. Kod proslave je sudjelovalo 19000 članova, stvoren je posebni fond za znanstvena istraživanja te je izdana posebna ilustrovana spomenica.

Za ove jubilarne godine imade Švedsko turističko društvo 12 turističkih stanica, 38 turističkih kuća i 24 skloništa u gorama. Turističke stanice sačinjavaju 66 zgrada, većinom hotela. Prošle godine posjetilo je ove zgrade u svemu 31.000 osoba. Uz more i na jezerima imade društvo i svoje motore, koji su prošle godine načinili 309 vožnja sa 5.554 putnika. Skloništa je posjetilo 31.240 osoba, a u njima je prenoćilo 36.959 osoba. Od god. 1919 priređivalo je društvo zajednička putovanja po cijeloj državi, te je do prošle godine na takovim društvenim putovanjima sudjelovalo oko 18.086 osoba. Društvo je izdalo za potporu siromašnim za putovanje po Švedskoj 352.136 kruna. Najveći dio je potrošen za đačka putovanja ljeti i zimi i to za 3111 grupu svotu od 251.900 kruna. Na tim izletima sudjelovalo je jedno sa vodama 22.585 đaka. Osim toga je društvo podupiralo i radničke turističke grupe i to sa 30.079 kruna za 263 radnička izleta. Broj slika i fotografija arhiva iznosi 70.000. Članova imade 127.339, od kojih 4.170 utemeljitelja.

Društvo je do sada izdalo 5586 ponajviše propagandističkih ilustrovanih brošura na raznim jezicima u 9.076.325 primjeraka. Na prvom mjestu стоји društveni godišnjak, od kojega je već izašlo 49 knjiga u 2.937.225 primjeraka. Ovi godišnjaci su prekrasno opremljeni, bogato ilustrovani i sa biranim sadržajem. Tendencija je ovih godišnjaka da se svake godine prikaže koji drugi dio domovine sa najboljim ilustracijama uz suradnju ponajboljih lokalnih pisaca. Ovogodišnji Arsbok iznosi 438 stranica na finom papiru sa omotom, na kojem su prikazani grbovi sviju pokrajina. Osim toga sadrži jubilarni almanah i svečani govor predsjednika Arthurha Lindhagena i prikaz društvenog rada kroz 50 godina.

Društvo je izdalo i posebni Svensk Turistkalender za g. 1935 na 88 stranica priručnog formata, u kojemu se nalazi sve potrebno za svakog švedskog turistu. Tu se nalaze pravila, upute za markacije, stipendije, ceste i staze, hoteli, skloništa, vodni prelazi, đačka i društvena putovanja ljeti i zimi, uporaba knjižnice

i arhiva, koji stoje članovima na raspolažanje, publikacije te povlastice, koje neki gestioničari i trgovci daju članovima Š. T. D. u Stockholmu i po čitavoj državi, te sve upute o cijeloj društvenoj i turističkoj organizaciji. Takoder je prikazana turistička organizacija i povlastice, koje uživaju članovi Š. T. D. u inozemnim organizacijama. Jugoslavija je zastupana sa Jugoslavenskim Turing klubom u Beogradu.

Nadalje je društvo izdalo prekrasnu jubilarnu knjigu S. T. F. »1885-1935 En kronika« na 150 stranica i na finom papiru i sa mnogobrojnim ilustracijama. U tom Zborniku nalaze se fotografije dvaju prvih utemeljitelja Š. T. D. i prvi proglašeni fotografiran iz novina, prvi predsjednik Prof. Frithiof Holmgren, popis prvih članova, prvi proračun, foto prvog Godišnjaka od god. 1886, prvi znakovi i medalje, prve turističke kuće, prva pravila, prva propagandistička literatura, prvi društveni i čački te biciklistički izleti, prve izložbe, arkiv i biblioteka, planinarske fotografije, te uspomene na razne svečanosti tokom 50 godina. Organizacija Š. T. D. je tako provedena, da se centralna uprava nalazi u Stockholmu, kojoj pripadaju svi članovi iz čitave države. Podružnice su uređene kao savjetujući organi i pomoćnice centrali. Svaki član plaća na godinu 5 švedskih kruna (60 dinara) a za članove obitelji polovinu. Ujedno mogu i juniori do 20 godina biti za sebe članovi društva te plaćaju takoder polovinu pristojbe. Članovi utemeljitelji plaćaju 100 kruna a oni članovi, koji su bili bar deset godina pravi članovi, mogu postati utemeljitelji za polovinu utemeljiteljne svote. Svaki pravi član dobiva badava godišnji almanah, koledar i časopis te imade na dispoziciji badava sve informacije i popust kod sviju končića društva, popust od 10% kod sviju društvenih publikacija te popust kod 400 trgovina u Stockholmu i provinciji te popust u svratištima i turističkim stanicama u inozemstvu, s kojima je Š. T. D. u savezu kroz Alliance Internationale de Tourisme. U to ime dobiva svaki član posebnu legitimaciju.

Vrlo zanimljiv je pregled proračuna za prošlu godinu. Društvo je ubralo na članarini, za publikacije te na raznim drugim prihodima ukupno sa kamatima kr. 1.164.490, a izdalo je za društvene godišnje publikacije 468.655 kr., za druge propagandističke publikacije za tuzemstvo i inozemstvo kr. 119.991, za stipendije 26.531 kr., za društvene zgrade i upravu 315.961 kr. itd., a preostao je još višak od 22.295 kr. Prema tome je društvo lako moglo da izdaje svoj Godišnjak i koledar u 135.000 primjeraka, a društvene novine S. T. F. tidning u 140.000 primjeraka. Razni prospekti izlazili su u nakladi od 2—7000 primjeraka, karte za bicikliste u 25.000 primjeraka, mapa Švedske sa oznakom cesta u 40.000 primjeraka, karta za putovanje za mladež u 16.000 primjeraka itd.

Zanimljivo će biti i tom zgodom spomenuti, da se ključevi raznih planinarskih kuća, koji su svi jednaki, mogu dobiti kod centrale ili kod podružnica. Turistima se prepusta uporaba ključa, u koju svrhu mora platiti neznačnu taksu. U kućama se nalaze i automatski buffetti, te se ne događaju slučajevi zlouporabe ključeva ili buffeta, jer su tamošnji planinari inteligentni i disciplinirani. Svatko je svjestan da društvena imovina ne pripada njemu već čitavom njegovom narodu. Tako bi trebalo da bude posvuda u kulturnim krajevima.

Dr. Bučar.

SMIJE LI SE NJEMAČKO I AUSTRIJSKO ALPINSKO UDRUŽENJE UBROJITI MEĐU SPORTSKA UDRUŽENJA?

Pod ovim naslovom donosi »Austria-Nachrichten« (od veljače i ožujka 1935.) članak, koji za austrijsku sekцију D. u. Ö. A. V. potpisuje Pichl, a u kome se sa vrlo mnogo činjenica i iscrpljivo odgovara na gore postavljeno pitanje. Odgovor

je izazvalo pisanje dnevne štampe, koja da je često upotrijebila riječ »planinarski sport«, pripisujući ga ujedno kao svrhu i cilj spomenutog udruženja.

Planinarenje je samo po sebi potrebno za duševno i tjelesno podizanje naroda, a naročito za oplemenjivanje mlađeži. Ali to je samo jedan od mnogih ciljeva alpinskog udruženja. Treba spomenuti i mnoge druge. Udruženje je od svoga postanka (1862) podiglo u austrijskim alpama 600 skloništa, uređilo na tisuće kilometara puteva i cesta te postavilo nebrojene natpise, oznake i markacije puteva. Sve je to udruženje učinilo bez ikakove državne pomoći, sve iz svojih vlastitih sredstava. Koliku korist imaju državni organi i vojska od društvenih skloništa i uređenih puteva, nije potrebno isticati.

Udruženje je pionir prometa stranaca u Austriji, bez njega ne bi promet stranaca nikada dosegao onu visinu, do koje je došao prije dvije godine. Planinarskim predavanjima u Njemačkoj vrši se velika propaganda za Austriju i za posjećivanje njezinih lijepih planina. Svojim brojnim publikacijama, časopisima i slikama vrši udruženje stalno populariziranje planinarskstva u svome narodu i u inostranstvu.

Udruživanjem i sakupljanjem omladinaca u posebnim omladinskim organizacijama podiže se i jača u omladini ljubav prema svojoj domovini.

Velike su zasluge alpinskog udruženja i na znanstvenom području. Izdavanje zemljopisnih karata, istraživanje ledenika, meteoroška proučavanja, biljna i životinjska geografija — sve su to zadaci ovoga udruženja, koje izdaje i geološku bibliografiju. Prikazivanje narodnog života, nošnja, narodni obrt sve to spada u djelokrug njegovih sekcija.

Velikim je troškom alpinskoga udruženja rješeno pitanje vodiča i spasavanja u austrijskim alpama, uslijed čega pritiče u Austriju velika količina novca. Uređivanjem zaštitnih područja nastoji udruženje da zaštiti mnoge rijetke biljke i životinje od sigurne propasti.

Pored toga, što udruženje nastoji da pobudi što veći smisao za planine tako izazove u ljudima visoke duševne vrijednosti, ono postaje i organizacijom za zaštitu i pomoć alpinskih zemalja. U mnogim elementarnim nepogodama udruženje pritiče svome narodu izdašnim potporama. Mnogo je novca poklonjeno djeci siromašnih gorštaka.

Je li to sve zadaća sportskog udruženja?

Razne vrste sporta kao što je jahanje, plivanje, veslanje, loptanje, nogomet, mačevanje, laka atletika itd. imaju veliki dio svoga uspjeha i razvoja da zahvale mogućnosti natjecanja i sticanja nagrada i pohvala. Kod planinarskstva to sve otpada, ono mu je posve tuđe.

Zagovarajući normalan i decenijama ustaljen i slobodan rad udruženja završava Pichl ovaj članak riječima:

»Njem.-austr. planinarsko društvo nije niti sportsko niti gimnastičko udruženje, u njemu se ne vrše natjecanja niti ono raspolaze dolinim nagradama, u njemu nema mjesta za reklamnu i privlačivu viku — to je kulturno udruženje, društvo za znanstvena istraživanja i prosvjetno djelovanje. Ono je, doklegod ga se pusti da mirno radi, najveća zaštita za austrijske alpske krajeve. Ko njega napada i ometa njegov rad, nanosi štetu samoj Austriji.«

Razne vijesti

Otvorenje planinarske kuće na Semeč pl. u Bosni. 8. IX. ov. g. obavljeno je na svečan način i uz brojno učešće planinara otvoreno je novo planinarske kuće bratskog Društva planinara u Bosni i Hercegovini, sekcije u Rogatici, na Semeč planini, u visini od 1200 m. Kuća je smještena u lijepom planinskom i šumskom predjelu, koji je od Rogatice udaljen državnom cestom 18 km. Sastoji se od 2 sobe i kuhinje u prizemlju te od 3 manje sobe na mansardi. U neposrednoj se blizini nalaze vrlo dobri skijaški tereni.

Pohod na Island. Početkom svibnja ov. g. zaputile su se Dr. R. Leutelt (Innsbruck), K. Schmidt (Stuttgart) i Dr. Pollitzer (Trieste) na Island, da istraže Vatna Jökull, najveći evropski ledenik, sa površinom od nekih 8500 km². U teretnom autu podoše iz Rekjavika. Kod prelaženja preko rijeka i za daljnji uspon služili su im konji, koje u dalnjem putu zamjeniše skijama. Pri tome obično još nepoznati sjeverozapadni dio spomenutog ledenika i popeš se na još neosvojeni vulkan i najviše brdo Islanda, na Bardar Gniya. Došli su i do živog kratera Svingigur, smještenog u sredini ledenika, čija dubina iznosi oko 300 m, a u promjeru mjeri oko 4 km. Dr. Leutelt i K. Schmidtu uspjelo je prvima da se domognu dna kratera, koji je ispunjen vodom i da se posve približe mjestu erupcije. Osim toga istražena je i okolina ledenika, te se je ekspedicija uspela na neke važnije vrhove. Uspjeh je bio postignut ne samo u alpinističkom nego i u znanstvenom pogledu, jer su za vrijeme ovoga pohoda vršena kartografska, morfološka, vulkanološka i glaciološka istraživanja. — (»Mitteilungen« d. Deut. u. Öst. Alpenv., Nr. 8, 1935).

Drugi uspon preko sjeverne stijene Matterhorna. Prvi put su se uspeli preko ove stijene još 1931. god. braća Franz i Toni Schmidt. 18. srpnja ov. g. učinili su to isto J. Schmidbauer i L. Leiss. Time je ova opasna stijena po drugi put osvojena. — (»Mitteilungen« d. Deut. u. Öster. Alpenv., Nr. 8, 1935).

Planinski vrt na Patscherkafel. Sveučilište u Innsbrucku osnovalo je na Patscherkafelu, poviše granice šume (2.000 m) svoj planinski vrt i otvorilo pored njega mali laboratorij. Do mjesta se lako dolazi žičanom željeznicom. — (»Mitteilungen« d. Deut. u. Öst. Alpenv., Nr. 8, 1935).

Alpinistički muzej u Ljubljani. Švicarski planinarski časopis »Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi«, no 8, 1935 javlja: »Slovensko planinarsko društvo u Ljubljani osniva, po uzoru muzeja u Münchenu, svoj planinarski muzej, koji će biti smješten u dvjema velikim dvoranama Ausperškog dvorca, što ih je ustupila gradska općina. Tamo će biti izloženi reljefi jugoslavenskog turističkog područja, izrađeni od Ing. Drozenika i diagrami O. Delkina.«

Znanstvena ekspedicija na Kavkaz pod vodstvom prof. dra. H. Marka napustila je 26. srpnja ov. g. Wien. Glavni je zadatok ove naučne ekspedicije da istraži »tešku vodu«. Vjerojatno da će se pridružiti i dva ruska naučenjaka. Neće biti ni alpinistički zadaci zanemareni.

Guido Rey †. 24. lipnja ov. g. umro je u Turinu u 74 godini života Guido Rey, istaknuti talijanski alpinista i planinarski pisac. Ostavio je za sobom mnogo prvenstvenih uspona. Još je poznatiji po svojim radovima »Matterhorn« i »Alpinismo acrobatico«. Planinari i izvan Italije sačuvat će trajan spomen na Guidu Reyu.

Društvene vijesti

HPD podružnica »Gvozd« u Sisku održala je svoju redovnu godišnju skupštinu 15. ožujka o. g. U svome pozdravnom govoru predsjednik V. Borovečki komemorira Kraljevu smrt, ističe zasluge i veličinu prijašnjeg predsjednika HPD-a J. Pasicia (u povodu njegove 75-godišnjice života) te prelazi na prikazivanje potrebe uređenja Viktorovca. Prema izveštaju tajnika u prošloj je godini podružnica imala 74 člana. Izleta je bilo oko 14. Išlo se je na Mosor, Plešivici i u Zagorje. Ski-sekcija radi marljivo. Treba ipak više smisla za planinarstvo, treba više rada. U prošloj je godini doznačeno središnjici za gradnju Tomislavovog doma 1000 dinara. Nakon izveštaja blagajnika i nadzornog odbora te nakon podjele razrješnice upravnom i nadzornom odboru bira se slijedeća uprava: predsjednik V. Borovečki, tajnik F. Alter, blagajnik J. Novak, odbornici A. Draksler, V. Zulechner, A. Uzelac, P. Gajmerac, B. Borovečki i J. Vlahović; nadzorni odbor: I. Uzelac, M. Uzelac i J. Perković.

Iz Alpinističke sekcije: Uspon preko sjeverne stijene Mojstrovke (2332 m): U vremenu od 15.—18. kolovoza t. g. priredila je Putna blagajna društva izlet za svoje članove u Julijske i Kamniške Alpe. Jedna skupina — članovi A. S. — otišli su u subotu, 17. 8., u Kranjsku Goru i odmah prosljedili na Erjavčevu Koču. U jutro, u nedjelju, padala je kiša, ali oko osam sati vrijeme se poboljšalo, pa su njih trojica krenuli pod Mojstrovku. Odlučili su penjati se preko sjeverne stijene, smjer kroz kamine. Navezali su se — Čubelić V., Čubelić M., Spevan I. — pa u 9 sati ušli u stijenu. Smjer je jako lijep i zanimljiv. Osobito gornji kamin. Naročito teških mjesta nema. Izašavši iz kamina, krenuli su lijevo gore na plato pod vršnom piramidom. Odavde su širokim, laganim žlijebom došli na vrh. Vrijeme penjanja tri i četvrt sata. Sa vrha nažalost nije bilo naročitog razgleda, jer su još svuda ležale magle i oblaci. Dok je prva skupina još bila u stijeni, došla je i druga — Brezovečki S. i Milica — pod stijenu pa su se i oni penjali istim smjerom. Treći u prvoj skupini bio je novajlija, pa je to opet jedan korak naprijed u radu mlade A. S. H. P. D-a, koja se nada, da će svojim radom među članovima povećati interes za alpinistiku. Po silasku sa vrha Mojstrovke osiguranim putem krenuli su svi zajedno preko Grla u dolinu Tamare pa na vlak u Rateče. Čm.

Izvanredna glavna skupština HPD podružnice »Japetić« u Samoboru održana je 22. lipnja o. g. Na ovoj je skupštini bio na dnevnom redu samo izbor upravnog odbora, koji je obavljen u najboljem redu. Za predsjednika je izabran Franjo Flašar, a u upravni odbor: F. Tkalčić (potpredsjednik), W. Flašar (tajnik), L. Rosenberg (blagajnik), Dr. M. Jurčić, V. Širovića, S. Ćipek, I. Herceg, I. Sudnik, J. Flašar. U nadzorni su odbor izabrani: M. Jurčić st., A. Čizl i J. Hetler. Novome odboru želimo svaki napredak u korist i procvat HPD-a!

Traže se brojevi »Hrvatskog Planinara«. HPD podružnica »Diljgora« u Slavonskom Brodu traži za svoju knjižnicu ove brojeve »Hrv. Planinara«: br. 2 i 3 godine 1926. i br. 7 god. 1928. Tko raspolaže tim brojevima i želi ih pokloniti ili prodati, neka javi spomenutoj podružnici.

Iz HPD podružnice »Vinica« u Dugaresi. Budući da dosadašnji predsjednik Ing. H. Ćepić ostavlja zbog odlaska iz Dugarese podružnicu, bila je sazvana izvanredna glavna skupština za 3. IX. o. g., na kojoj je zaključeno da blagajnik Mainc preuzme dužnost predsjednika do redovne godišnje skupštine.

Skloništa

Otvorene novih prostorija u Skloništu prof. Giromette na Kamešnici planini (1500 m). U nedjelju, dne 21. srpnja, pristupila je agilna podružnica »Mosor« u Splitu otvorenju novih prostorija u Skloništu prof. Giromette na Kamešnici planini. Sklonište, koje je lanske godine bilo zidano i otvoreno, sastojalo se je od jedne prostrane dvorane i hodnika sa cisternom i zauzimalo areal od 28 m². — Divna jelova šuma, koja okružuje Sklonište, viloviti pak vidici, koji se sa visova nad Skloništem otvaraju a naročito pak podesni tereni za skijanje bili su već prošle godine privukli toliko posjetilaca, da se uprava »Mosora« našla primorana pristupiti proširenju Skloništa i to iz vlastitih sredstava. Umatoč visini i udaljenosti iz Splita, odakle se morao prenašati čitavi građevni materijal, izvršeno je proširenje američkim tempom, kroz sami jedan mjesec dana!

Prošireno sklonište prof. Giromette na Kamešnici pl.

Prošireno Sklonište sastoji se sada od dviju prostranih soba, kuhinje i podruma. Areal Skloništa iznosi 70 m², tako da ono može primiti preko pedeset plamnara. Sklonište je, s obzirom na orkanske bure koje zimi vladaju, čvrsto zidano i potpuno izolirano proti prodiranju vlage; s vanjske je strane naime obloženo asfaltom a s unutrašnje drvenim oplatama. Dvostruki krov ispunjen je presiranim sijenom. Unutrašnji namještaj Skloništa je vanredno solidan i otmen. Deset ležaja, bogati kuhinjski i stolni namještaj te svježa i dvostruko filtrirana voda, koja se crpi ručnom sisaljkom, pruža posjetiocima vanredno ugodan i udoban boravak u ovoj prvoj kuli kulture na Dinarijama.

Sklonište je otvoreno kroz čitavu godinu i opskrbljeno čajem, crnom kavom i konzerviranom hranom. Do Skloništa vodi ljetna i zimska markacija sa Vagnja, koji se iz Splita dostizava autobusom kroz sama dva sata a uz cijenu od 25.— dinara. Potanje upute daje HPD »Mosor« u Splitu.

Otvorene skijaškog skloništa HPD »Bjelašnice«, Sarajevo. Iako Bjelašnica pl. (2057 m) po svojoj konfiguraciji tla nije tako interesantna i privlačiva kao susjedka joj Treskavica, ipak je mnogo posjećuju planinari radi zgodnog prilaza i radi dominantnog položaja te radi krasnih vidika za lijepoga vremena.

Po polovinom prošle godine je planinarima zabranjen pristup u Lovačku kuću na Velikom Polju, koje se smatra polovinom puta za opservatorij. Zbog toga je posjeta Bjelašnici bila znatno otežana obzirom na znatnu udaljenost od Vrele Bosne te nagle i česte vremenske nepogode.

Ski-sekcija H. P. D. »Bjelašnice«, osnovana tek ove godine i sa pročelnikom J. Nepomuckim, odlučila je, iako takorekoć bez ikakvih sredstava, da sagradi sklonište za planinare i skijaše. U tu svrhu je zakupljena od Direkcije šuma u Sarajevu t. zv. »Rokova koliba«, koja se nalazi na mjestu zvanom Kasov D o, na »Josipovoj stazi«, koju je također lani markirala »Bjelašnica«, a udaljena je od Velikog Polja 20 minuta laganih hoda.

Čvrsta volja i velika ljubav za planinarsku stvar syladala je sve zapreke, te je Ski-sekcija dobrovoljnim prilozima članova i prijatelja društva a ujedno aktivnim učestvovanjem nekolicine svojih članova od napuštene i skoro porušene kolibe stvorila ugodno sklonište, u kome će u slučaju nužde moći naći zaklon i prenoći 20 planinara.

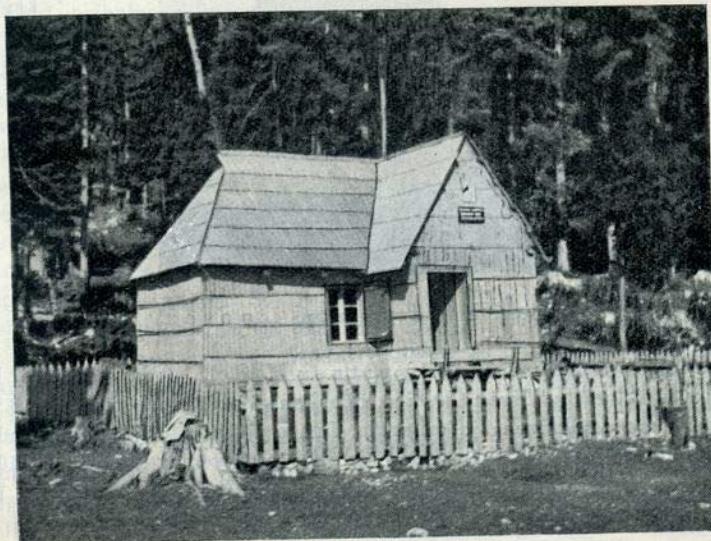

Foto: G. Jereb

Skijaško sklonište HPD-a na Bjelašnici pl.

Sklonište je sagrađeno od balvana (Blockhaus) te je s nutarne strane solidno ožbukano, a s vanjske obloženo šindrom za zaštitu od snijega i leda. Sastoji se od kuhinje sa potrebnim posuđem te cisternom i pumpom i od spavana, u kojoj su ležaji smješteni u dvije etaže.

Dne 25. kolovoza o. g. obavljeno je na svečan način otvorenje skloništa uz veliko učešće sarajevskih planinara (oko 200 na broju). Maticu u Zagrebu zastupao je njezin tajnik J. Plaček.

U 10.30 sati čitao je društveni član dr. fra E. Orozović sv. misu pred skloništem, a zatim je predsjednik dr. J. Flegier održao kratak govor, u kome se zahvalio prisutnim planinarama na brojnoj posjeti i pozdravio tajnika središnjice J. Plačeka te delegate sarajevskih planinarskih društava. Čestitao je agilnoj Ski-sekciji na velikoj požrtvovnosti i ustrajnosti u podhvatu, a posebno pročelniku J. Nepomuckom. — Nakon pozdrava predsjednika čestitao je »Bjelašnici«

J. Plaček i izručio pozdrav maticu te proglašio sklonište otvorenim. Zatim su govorili delegati svih sarajevskih planinarskih društava i dr. fra Orozović, koji je ujedno blagoslovio sklonište.

Poslije svečanog dijela proslave priredena je delegatima mala zakuska, dok se je planinarsko veselje produžilo skoro do sumraka.

Na proslavi je naročitu pažnju privukao na se časni starac J. Schäffer, čuvar opservatorija na Bjelašnici, koji se je usprkos svojih 75 godina spustio sa svoga prijestola (2067 m), da prisustvuje proslavi svojih planinara.

Sklonište J. Torbara na Lipovcu-Bazovcu u Dilj Gori. Na sedlu Lipovice između kota 423 i 414 m, a na zemljištu dobra Đakovačke biskupije nalazi se mala i prizemna kućica, koju je u ime Pogona Našičke d. d. u Andrijevcima

Sklonište J. Torbara na Lipovcu.

poklonio njezin ravnatelj R. Baumgertner H. P. D. podružnici u S. Brodu za planinarsko sklonište. Drvena kućica, ožbukana i objeljena, mjeri oko 3.50×7 m. Visoka je 2.5 m, a pokrivena je crijeponom. Ima dvije prostorije: manju kuhinju sa štednjakom, sa stolom i sa dvije klupe te veću sa drvenim ležištem za 10 osoba. Najpovoljniji je pristup do skloništa putem J. Torbara, koji vodi iz S. Broda preko sela Podvinja i Rastušja (2 i po sata hoda).

Književnost

Kroz planine Bosne i Hercegovine. Opis planina sa značajnim drugim podacima i detaljnim prikazom planinarskih krajeva sa 54 fotografije i sa 25 karata. Uredio Ing. Jovo Popović. Izdaju Planinarska društva u Sarajevu. Sarajevo, 1935. Cijena Din 20.—.

Da su neobično lijepi i raznolike visoke planine Bosne i Hercegovine dale povoda velikom razvoju planinarstva u zadnjem deceniju, nije nikakovo čudo. Planinarstvo je danas zahvatilo šire slojeve naroda i oko nižih bregova i planina, pa koje čudo ako se to isto zbiva i u izrazito planinskim krajevima bosansko-hercegovačkog područja. Ti krajevi privlače u svoje planine ne samo svoje domaće sinove nego i sinove susjednih područja, oni postaju atrakcijom čitavog našeg planinarskog područja. Na svladavanju i obradivanju planina Bosne i Hercegovine rade danas pet planinarskih društava, koji su za kratko vrijeme učinili vrlo mnogo. O tome bi se dalo mnogo govoriti, mnogo pisati.

Rijetki su naši krajevi, gdje se je u planinarstvu toliko učinilo. Posljedica svega toga jest, da su danas na oko divlje i razgranjene planine Hercegbosne postale pristupačne i širem krugu domaćih i stranih planinara. Da se kretanje u tim planinama još više olakša, složiće se eto sarajevska planinarska društva da izdadu vodič kroz svoje planine, vodič, koji kod nas postoji samo za uža područja. Trebalo je opisati sve bosansko-hercegovačke planine ne samo sa turističkog stanovišta nego i sa stanovišta prirodnih nauka te time upozoriti planinara na rijetkosti, koje se mogu naći na pojedinim planinama. Velik je to i opsežan posao i za više godina. A Bosanci to učiniše i prije. Još pred godinu dana započeše sa skupljanjem grada, koji rad preuzeše pojedini predstavnici i istaknuti planinari sarajevskih društava. Cjelokupna grada bi predata g. Ing. Jovi Popoviću, da je sredi i priredi za štampu.

Djelo je danas gotovo, ono može u potpunosti da udovolji svojoj zadaći. Opisi 27 najvećih i najljepših planina provedeni su uistinu vrlo savjesno, tačno i — što je najvažnije — na način, da se njima može zbilja svaki planinar s lakoćom da posluži. Vrlo precizno i jednostavno izrađeni nacrti pojedinih planina daju najbolju sliku određenog područja, pa uz pisanu riječ najbolje upućuju planinara na kretanje u nepoznatom terenu. Opisi planina, pristupi i opisivanje najboljih i najprohodnijih staza zapremaju i najveći dio knjige. No pored toga donosi nam ovaj vodič jako mnogo podataka i iz života bosansko-hercegovačkih gorštaka: i u slici i riječi prikazani su nam njihovi stanovi, njihova zanimanja, vjera i narav. U ovome se prikazivanju osjeća stručnjaka, koji je to sve znalački istraživao i prolazio. S rijetkom dosljednošću provedeno je uz evaku planinu i tumačenje njezine geološke podloge i mineraloškog sastava, razumije se u glavnim crtama i koliko je to potrebno. Nisu ni rijetkosti ni znamenitosti iz ostalog prirodoslovja zaboravljene: botanički i zoološki rariteti spomenuti su na više mjesta. Šteta je samo, što je u tome pogledu na jednome mjestu — koliko sam mogao do sada da zapazim — učinjena pogreška, pa na str. 160. za Vranicu navedeno da dolazi biljka *Rhododendron ferrugineum*, kao botanička rijetkost. Naprotiv na Vranici dolazi *Rh. hirsutum*, koji je poznat i iz Velebita, a na Vranici postiže svoju južnu granicu. Ta se zamjena međutim može i ispričati, kad se uzme u obzir, kolika je i kakova grada bila sabrana za bosansko-hercegovačke planine.

Sa popisom planinarskih društava i organizacija te sa pregledom planinarskih kuća i skloništa te sa još nekim drugim za planinara važnim podacima završeno je ovo važno djelo, koje će i te kako naći primjenu u današnje doba i planinarskoga pokreta. Ovim je djelom data okosnica za kasnija detaljnija i monografska obradivanja pojedinih gorskih sistema Bosne i Hercegovine. — F. K.

Časopisi

La Montagne. — Revue du Club Alpin Français, Paris.

Lipanj 1935.: La conquête du Mont-Perdu par Ramond (Massie). — Chronique du C. A. F. Assemblée des Délégués du 7. avril 1935.

Srpanj 1935.: L' accident d'août 1934. au Cervin (E. Monod-Herzen). — »L'Ecole des Remous« (J. Thoret). — Au Hoggar (H. Bossard). — Le derniers progrès du matériel de camping et de bivouac en haute montagne (R. Gaché). — Sciences naturelles à plus de 3.000 (Dr. L. Marceron).

Österreichische Alpenzeitung. — Herausgegeben vom Österr. Alpenklub, Wien.
Kolovoza 1935.: Rudolf Hamburger — 60 Jahre! (R. W.) — Kaukasus 1935. — Blick

auf die Alten Berge (R. W. Rickmers). — Die Nordwand der Grandes Jorasses durchstiegen. — Die Durchsteigung der Westsüdwestwand des Cimon della Pola (D. Rudatis).

Rujan 1935.: Erster Bericht über die Ergebnisse der Kaukasuskundfahrt des D. u. Ö. A.-V. 1935. — Die Nordwand des Matterhorns zum zweitenmal durchklettert (J. Schmidbauer). — Die Nordwand der Grandes Jorasses. — »Badilekante«, Bergfahrten in ausseralpinen Gebieten. — Fahrtenberichte.

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi. — Revue du Club Alpin Suisse. Bern.

Srpanj 1935.: Rergfahrten im Hohen Atlas (H. Frank). — Fusshörner (A. Seiler). — Dent d' Herens-Nordwand (H. Graf). — Sturm am Peuterey (H. Schwyzer). — Dans le Aiguilles de Chamonix (J. Juge et A. Roch). — Zur Clubführerfrage. Einweihung der Silberhornhütte. Hochalpiner Skiturenkurs der Sektion Lauterbrunnen. Réunion des sections romandes du C. A. S. à Porrentruy. Un cri d' alarme. Quelques notes sur la région des Beccas de Bosson. Mitteilungen des C. C. Alpine Chronik. Bibliographie.

Kolovoz 1934.: Holzfunde am Findelengletscher (E. Hess). — Sturm am Peuterey (H. Schwyzer). — Im Gebiet der Albert Heim-Hütte (A. Vogt). — Galenstock-Ostwand (H. Hirsch). — William Brack (B. Piccioni). — »Que mangerons-nous, que boirons-nous?« (R. Eggimann). — Au Grand Mythen (F. Tharin).

Rivista mensile del Club Alpino Italiano. Roma.

Srpanj 1935.: Battisti e gli Alpini (A. Manaresi). — Il regno del »sesto grado« (D. Rudatis). — Direttissima al Colle Gnifetti, m. 4480 (E. Zapparoli). — La IIIa edizione del Trofeo »Mezzalama« (Dott. G. Tonella). — Il Monte Bove (A. Maurizi). — La spedizione polacca sulle Ande. — Nelle montagne della Baia di Baffin. — Alpinismo sovietico nell' Asia Centrale.

Kolovoz 1934.: Colloquio con Guido Rey (A. Manaresi). — 10 maggio 1930 — VIII. — 7. luglio 1935. — XII. — Il regno del »sesto grado« (D. Rudatis). — La Pyramide du Tacul (Dott. M. Mila). — Le previsioni meteorologiche nelle escursioni (Prof. F. Vercelli). — Nuove ascensioni sul Latemär (E. Desilvestro). — Nella Columbia britannica. — Spedizione polacca nell' Alta Atlante. — U ovom je broju opširno referiran i »Hrvatski Planinar« od 1—5.

Berg und Ski. — Zeitschrift des Alpenvereins Donauland. Wien.

Kolovoz 1935.: Osim društvenih vijesti i pregleda literature ne donosi ovaj svezak nijedan poseban članak.

Casopis turistů. — Mesičník klubu českoslov. turistů v Praze, 6 1935.: O té goralské zemi — srdeči našeho statu (Dr. J. Lucek). — Slatinské Doly (Ing. J. Kazimáur). — Pro záchrana slovenských národních krojů (Ing. Vosyka). Historie vývoje lezecké techniky ve skalách (Ing. O. Horšký). — Za Cidlinu za vodou (J. P.). — Vodácké letnice (R. Koblic). — Nazvoslovie Liptovských holi (J. Račko). — Jižní snehové svahy jsou nebezpečné (Dr. J. Hraše). — Z Neidku do Hirschenstandu (Ing. J. Kunt). — Maloskalsko.

Planinski vestnik. — Glasilo Slovenskega planinskega društva, Ljubljana.

Srpanj 1935.: Plezalni preizkusi v Dolomitih (L. Baebler). — Nekaj malega iz geologije Pohorja (J. Žurga). — Pohorski Vintgar (F. Čako). — Veliki vrh na Pohorju (L. Zorut). — Nežilcvske Karpe (U. Zupančič). — Čap-Kadis (M. Jovanović). — Kako je bila otkrita »Županova jama« (J. Perme). — Iz slovanskega alpinizma.

Olympische Spiele 1936. — Organ der Propaganda-Ausschusses für die XI. olympischen Spiele Berlin 1936. u. die IV. olymp. Winterspiele Garmisch-Partenkirchen. Berlin.

Nr. 1—2, 1935.: Primili smo ovu ukusno opremljenu reviju, koja svojim člancima i prekrasnim slikama pobuđuje svačiju pažnju. Revija započinje riječima glavnih funkcijonara o značenju i o ideji olimpijskih igara. Slijedi: Ewiges Olympia (Dr. F. Richter). — Von Athen bis Berlin (K. Doerr). — Olympia einst und jetzt (Dr. F. Mezö). — Deutschlands Olympiabauten (Dr. G. Krause). — Die olympischen Winterspiele (Dr. K. Ritter). — Olympia-Vorbereitungen in aller Welt (H. Borowik). — Kunst und Gymnastik in Hallas (Dr. L. Gründel). — Deutschland sportliche Olympiavorbereitungen (Ch. Busch). — Aus der Werkstatt (C. Diem). — Von Athen bis Berlin. — Der olympische Kanusport (E. Arndt).

Mitteilungen des Deutschen u. Österr. Alpenvereins, München.

Kolovoz 1935.: Naturschutz im Glochnergebiet (Dr. W. Widdler). — Zur Eröffnung der Grossglockner-Hochalpenstrasse (H. Barth). — Unser Kampf um die Nordwand der Grandes Jorasses (R. Peters). — Rudolf Hamburger — ein Sechziger (A. Nossberger). — Emil Schlagintweit zum hundertsten Geburtstag (F. Hofmann). — H. Noë und die Alpenwelt (K. Paulin). — Wanderungen in der östlichen Kreutzeckgruppe (H. Bauernebel). — Altes und Neues aus den Julischen Alpen (Dr. E. Hermann). —

Rujan 1935.: Die 61. Hauptversammlung des D. u. Ö. Alpenvereins. — Jahresbericht 1934/35. — Münchens Berghorizont in seinen Namen (Dr. L. Steinberger). — Über den Anstieg »Sentinelle Rouge« auf den Montblanc (L. Gillarduzzi). — Höhenwege von Hütte zu Hütte (Dr. E. Hermann). —

Der Gebirgsfreund. — Nachrichten der Sektion Österr. Gebirgsverein des D. u. Öst. Alpenvereins, Wien.

Srpanj 1935. Der Wiener Höhenweg durch die Schobergruppe (E. Stojetz). — Eine Erstbegehung in den Radstädter Tauern (K. Haas). —

Austria-Nachrichten. — Herausgegeben vom Alpenvereins-Zweig Austria, Wien. Srpanj 1935: An unesere Mitglieder (Pichl). — Einsame Karnische Bergfahrt (E. Währl). — Menschen in Bergnot (K. Pappinger). — Ferien am Reisskofel. — Naturschutz im Glochnergebiet.

Kolovoz 1935: Donaša samo razne društvene vijesti.

Peñalara. — Revista ilustrada de alpinismo, Madrid.

Siječanj 1935: En zig-zag por Pirineos (J. L. Más). — Descensos en Rapel (E. Herreros y A. Tresaco). — El embreado de los esquies (R. H. Pappworth). —

Veljača 1935: Los campeonatos alemanes de deportes de invierno (J. D. Ubeda). — Una noche en el Esteralbo (P. G. Gàllardo). — El lago Enol (C. Cabaí). — Cafra hispanica de Gredos (A. Olavarria).

Ožujak 1935: Tiro Tirso. Cara sur (A. Tresaco). — La arista amarilla de la Cima di Lavaredo (R. Zanuttii). —

Travanj 1935: El Pico del Fraile o de Sopeña (A. Abos). — Como se fabrica un piolet (J. D. Ubeda). — Por la Cordillera Cántabro-Astúrica-Leonesa (E. Ríbera). — La arista amarilla de la Cima di Lavaredo (R. Zanuttii). —

Svibanj 1935: Gorbea (J. Quintana). —

Lipanj 1935.: Le Union de Sociiedades Españolas de Alpinismo. — Sierra de Gredos (H. Herreros y J. B. Mató).

Srpanj 1935: La más alta carretera Cordobesa (J. Carandell). — Una excursión con mi mochila (J. del Prado). — »Matoluges« y »veloesquis« (A. de España). — La arista amarilla de la Cima di Lavaredo (R. Zanuttii).

Osim navedenih časopisa primamo u zamjenu još i grčke: »To Vouno«, mje-
sečnik helenskog alpinskog kluba i »Ekdomika«, mjesecnik za alpinizam i
turizam. Primili smo i »Turysta w Polsce«, broj 6, 1935.

Iz uredništva i administracije

Uz članak Dra. J. Flegera »Sa Čvrsnice planine«. Hrvatsko kult. i provjetno
društvo »Napredak« u Sarajevu ustupilo nam je najspremniye nekoliko
već gotovih klišeja za ovaj članak, na čemu mu i ovdje najljepše zahvaljujemo.
Neka je ovom prilikom velika hvala i našem suradniku i prijatelju Dru. J. Fle-
geru, koji je honorar za svoj iscrpljivi i opširni rad ustupio Fondu za podi-
zinje »Hrvatskog Planinara« te time osjetljivo pomogao naša nastojanja.

Poziv na suradnju. Zahvaljujući svim svojim suradnicima na lijepome odazivu,
uredništvo »Hrvatskog Planinara« ponovno ih moli, da mu i dalje šalju svoje
radove, koji ne moraju uvijek biti putopisnog karaktera. Potrebiti su nam i
stručni članci, članci, koji obrađuju teme, usko povezane s planinarstvom (bota-
nika, zoologija, geografija, etnografija, meteorologija, zdravstvo itd.). Poželjno
je da članci budu općenitijeg sadržaja te da ne budu veći od 5–6 stranica
štampanog teksta, budući da je opseg čitavog Planinara relativno malen.

Poziv na pretplatu. Uza sve molbe i opomene mnogi pretplatnici nisu podmirili
dužnu pretplatu. Napose to vrijedi za podružnice, koje su same poručile izvjesni
broj našeg glasila. Molimo ponovno sve pretplatnike i podružnice, da pošalju
što prije zaostalu pretplatu, jer ćemo u protivnom slučaju morati obustaviti
daljnje slanje lista.

U članku »Uspon preko jugoistočne stijene Kleka«, koji je u prošlom broju
napisao S. Brezovečki, ispušten je podnaslov: »Prvenstveni uspon«.

SADRŽAJ: U. Girometta: Špijuski nalazi u srednjoj Dalmaciji (sa 2 sl.), str. 289. — Dr. M. Pražić: Nekoliko razmatranja o planinarstvu, str. 295. — D. Jakšić: Po bugarskim planinama (sa 1 sl.), str. 299. — Risnjak, str. 305. — Izlet na Stupčanicu i Dobru Kuću, str. 306. — Gradnja Tomislavovog doma HPD na Slijemenu (sa 1 sl.), str. 307. — Proslava 50-god. Šved. turist. društva, str. 308. — Smije li se Njem.-austr. alp. udruž. ubrojiti među sportska udruženja, str. 310. — Razne vijesti, str. 312. — Društvene vijesti, str. 313. — Skloništa, str. 314. — Književnost, str. 316. — Časopisi, str. 317. — Iz uredništva i administracije, str. 320. — Prilozi: Risnjak (J. Šojat) i Troglav (Dr. I. Horvat).

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pret-
plata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju
Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji
Din. 5.—. Pretplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Var-
šavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Dr. Fran Kušan, Vinogradarska cesta 33/I. —
Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u
Zagrebu. — Tisk: »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskaruu
odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.

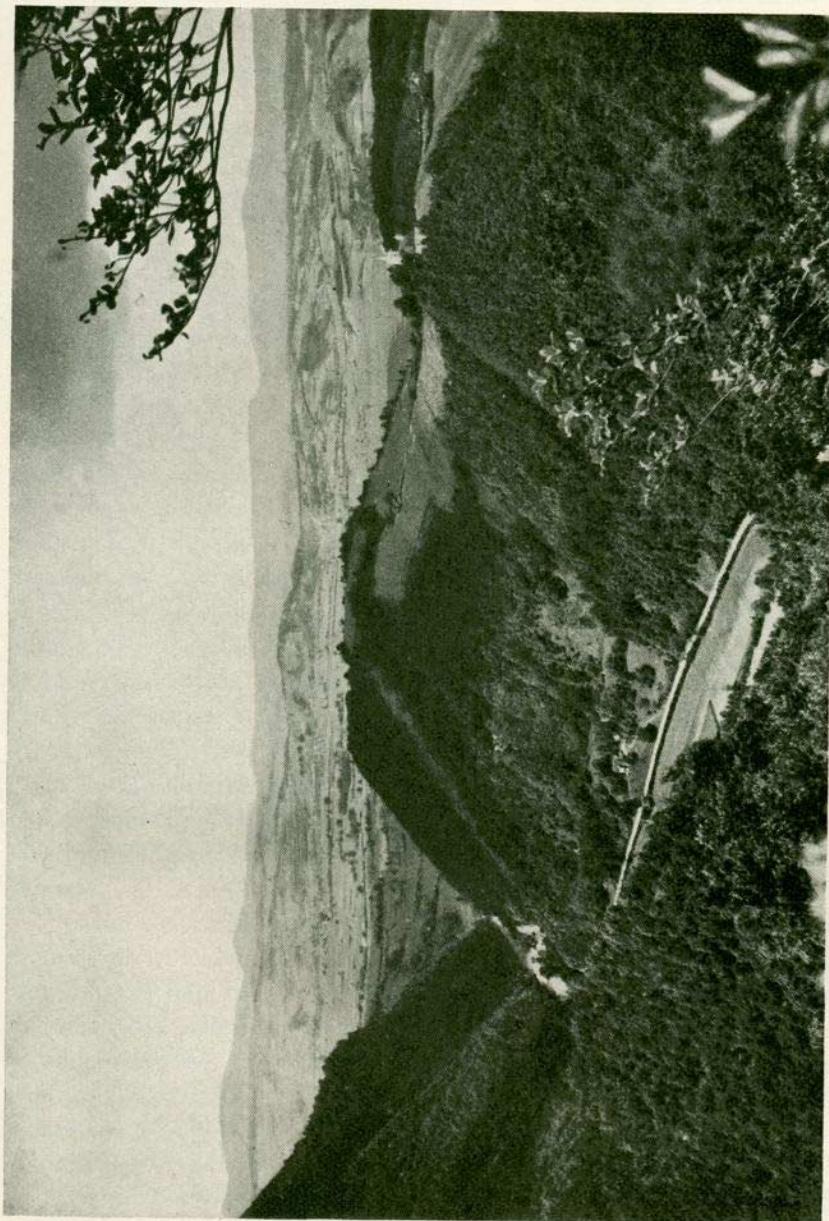

Foto: Dr. Z. Arnold i Dr. L. Horvat
ZELENJAK — KOLIJEVKA HRVATSKE HIMNE

